

ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΖΩΝΤΑΝΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 6^ο
(ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ "ΑΕΤΟΣ") ΤΗΛ. 21-081

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΒΑΤΟ 16 ΙΟΥΝΙΟΥ 1945
ΤΙΜΗ ΔΡ. 80 — ΑΡΙΘΜΟΣ 6

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ: Δίστομο
Δ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ: Το Κράτος κ' η τέχνη
Χ. ΚΑΡΟΥΖΟΥ: Συνέντευξη
Ε. ΚΟΡΦΙΑΤΗ: Ένα ποντίκι με ιδέες
ΜΑΡΚΟΥ ΑΓΓΕΡΗ: Ευγένιος Ο Νίλ
ΘΡΑΣ ΣΤΑΥΡΟΥ: Η λογοτεχνία μας στο γυμνάσιο
ΗΔ. ΒΕΝΕΖΗ: Τουρκολίμανο
ΜΕΛΙΩΣ ΑΞΙΩΤΗ: Ταξίδια και ταξιδεμένοι

Θ. Γ. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ: Έξομολόγηση δημοκρατικού
ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ: Πατρίς νά μακαριζεις
Gabriel AUDISIO: Το μεγαλειό της ποίησης
ΑΓΙ ΘΕΡΟΥ, ΚΑΤ. ΠΑΪΖΗ, ΕΥΓ. ΠΑΛΑΙΟΥΔΟΥ - ΠΕΤΡΩΝΔΑ: Ποίηση
ΓΑΑ. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ: Κωνσταντίνος Θεοτόκης

MIX. ΠΕΡΑΝΘΗ: 'Ο Σοῦτσος, ή σάτιρα και ή πολιτική μας
Σελίδα των νέων
Γ. ΒΑΛΕΤΑ, Γ. Ν. ΜΑΚΡΗ, Φ. ΑΝΩΓΕΙΑ-ΝΑΚΗ: Κριτική
ΝΑΝΣΥ ΚΙΟΥΝΑΡΤ: Οι Γάλλοι διανοούμενοι και τό Κίνημα 'Αντίστασης
Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΔΙΣΤΟΜΟ

Του Α. ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ

Η πρώτη επέτειο της τραγικής ιστορίας του Διστόμου έκλεισε με τα επίσημα, δηλαδή άθλαση, αναστάματα του φασισμού. Διαβάζοντας κανείς τό βιβλίο του κ. Λάππα με τό χρονικό του Διστόμου, βλέπει πράγματα άγρια, που του φαίνονται άπίθανα. Όμως τό Δίστομο θά μείνει στην Ιστορία για νά θυμίζει μονάχα τη φασιστική άγριότητα. Θα γίνει τό σύμβολο της χειραφέτησης πολλών μικρών λαών από τό θρόλο του Εύρωπαίου πολιτισμού. Ό πολιτισμός αυτός πράγματι υπήρξε. Σήμερα δέν υπάρχει πιά. Αυτός ό ίδιος δημιούργησε τό φασισμό, λίγο ή πολύ.

Τά Μαϊντάνεκ και τά Δίστομα που έχουν σήμερα γεμίσει τόν κόσμο, δέν είναι μονάχα τά σύμβολα της χρεωκοπίας του πολιτισμού των έχτρών μας, αλλά ίσα με ένα σημείο και του δικού μας πολιτισμού. Γιατί άν για τό Δίστομο είναι υπεύθυνος ό φασισμός, για τό φασισμό είμαστε υπεύθυνοι όλοι.

Τό Δίστομο από δω και μπρός δίνει μερικά δικαιώματα στον περιφρονημένο Ρωμιοό μπροστά στον έφημερό Εύρωπαίο.

— "Αν είμουν πλούσιος όπως εσύ, θά του λέει, θά είμουν ίσως καλύτερος από σένα κι' άν είχες τη φτώχεια μου σίγουρα θά είσουν χειρότερος από μένα.

"Ετσι στο βάθος όταν λέμε σήμερα άγώνας υπέρ του πολιτισμού, σημαίνει ούσιαστικά άγώνας για νέο πολιτισμό. Και στον άγώνα αυτόν, ή στάση μας άπέναντι στους υπεύθυνους για τις άγριότητες είναι τό κυριότερο όπλο μας, — τό όπλο της πίστης. Ποιοί όμως είναι υπεύθυνοι για τη φασιστική χτηνωδία ενός έθνους; Πριν απ' όλα οι φασίστες του. Αυτοί κατάλυσαν θεωρητικά και πρακτικά τόν πολιτισμό και ανέβασαν ως ρυθμιστή της ζωής μας τη χτηνωδία. Η ιδιοσυγκρασία των λαών καθόρισε τό μέτρο της χτηνωδίας. "Αν τό άρνιόμαστε αυτό θάπρεπε άναγκαστικά ν' άρνηθούμε και στον Έλληνικό λαό τό μεγαλειό της αντίστασης του. "Ετσι μπορεί νά λέει κανείς πως ή Γερμανία είναι θύμα του Χίτλερ, αλλά πρέπει νά πει πως κι' ό Χίτλερ, από μία άποψη είναι... θύμα της Γερμανίας! Δηλαδή της ιδιότητάς του, ως Γερμανού.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ Κ' Η ΤΕΧΝΗ

Του Δημήτρη ΦΩΤΙΑΔΗ

Κοινή ή διαπίστωση πως ή τέχνη είναι μία έμφυτη ανάγκη στον άνθρωπο. Χαρίζει ανάταση στην ψυχή και λύτρωση στο νοῦ. Γεμίζοντας με νέα όνειρα τη φαντασία μας, μάς συνεπαίρνει πέρα από τά καθημερινά. Πλουτίζει με άνεξίτηλες παραστάσεις τη μνήμη μας και μάς δίνει άλλοτε ανάγλυφα τις συγκινήσεις μας κι' άλλοτε συμπυκνωμένα τά συναισθηματά μας. Μάς άποκαλύπτει άγνωστες όμορφιές και γκρεμίζοντας ένα σωρό προλήψεις φωτίζει την πορεία μας στους δρόμους της προόδου.

Τέτοια κι' άλλα παρόμοια, που είναι κοινότοπα, έχουν λεχτεί με χίλιους τρόπους. Κανείς, απ' όσους κράτησαν μία πένα στο χέρι τους, δέν παράλειψε νά ύμνησει την Τέχνη. Πέρα όμως από τις γενικότητες αυτές υπάρχει μία άλλη άποψη, που μ' αυτή θ' ασχοληθώ σήμερα.

"Όλες, άραγε, οι κοινωνίες θεωρούν την τέχνη, μία κ' ή μορφωτική κ' έκπολιτιστική χρησιμότητά της είναι αναμφισβήτητη, σαν ένα από τά μέσα για την πραγμάτωση των επιδιώξεών τους; Η άπάντηση είναι άρνητική. Είναι πασίγνωστο, πως ή στάση άπέναντι στην τέχνη όρισμένων καθεστώτων, κυμαίνεται άποκλειστικά ανάμεσα στην άδιαφορία και την έχθρότητα. Προσπαθούν, βέβαια, νά μὴν άποδείχουν τις τέτοιες διαθέσεις τους και γι' αυτό, από καιρό σε καιρό, έκστομοῦν ύποκριτικούς έπαίνους γι' αυτή. Ποιά όμως είναι ή αλήθεια; "Ας ανατρέξουμε στο παρελθόν κι' άς δοῦμε πως συμπεριφέρθηκε τό Κράτος, όπως τό γνωρίσαμε ως τώρα, προς τους κάθε λογής λειτουργούς της τέχνης.

Πότε, στα 127 χρόνια του ελεύθερου βίου μας, τό Κράτος βοήθησε πραγματικά τόν καλλιτέχνη; Η μόνιμη μοίρα του, άν δέν είχε άλλους πόρους ζωής, ήταν ή φτώχεια κ' ή μιζέρια. "Ενας Παλαμάς έχασε χιλιάδες ώρες δημιουργικής εργασίας, με τη ρουτίνα μιας θεσούλας στο Πανεπιστήμιο. Ό Παπαδιαμάντης γνώρισε την πιο άναγκασμένη ζωή. Ό Κρυστάλλης έρεψε από τη δυστυχία κι' ό Καρυωτάκης αυτοκτόνησε. Ό Χαλεπάς έγκαταλείφθηκε τρελλός νά πεθάνει στην ψάθα. Μά ποιόν πρώτο ν' αναφέρω; Μαύρη κι' άραχλη πέρασε ή ζωή όλων σχεδόν που καταπαίστηκαν με (Συνέχεια στη σελίδα 2)

Χρονικά

«ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΜΟΡΦΩΣΗ»

Οι γνωστές όργανώσεις των ταραζιών, για την αναβίωση του φασισμού, εισέβαλαν την παρασμένη εβδομάδα στο Πανεπιστήμιο, στην Άνωτάτη Έμπορική Σχολή και τό Χημείο και έδιωξαν όλους τους δημοκρατικούς φοιτητές. Τους έδήλωσαν πως δέν έχουν κανένα «δικαίωμα» ν' άποχτήσουν Πανεπιστημιακή μόρφωση. Μόνο στους κατεχόμενους από άμυγή βασιλόφρονα αισθήματα επιτρέπεται νά γίνουν φιλόλογοι, γιατροί, δικηγόροι, χημικοί κλπ.

"Επειτα από τη μικρή πτώση που σημείωσε ή τιμή του χαρτιού, τό περιοδικό μας, σύμφωνα με την ύπόθεση που έδωσε στους άναγνώστες του, θά πουλιέται από τό σημερινό φύλλο δραχ. 80.

Ευχαριστούμε τους άναγνώστες μας που, παρ' όλη την οικονομική ύσπραγία, μάς έδωσαν άμέριστη την ύποστήριξη τους. Χάρη στην ύποστήριξη αυτή ή κυκλοφορία μας αντί νά μειωθεί σημείωσε αύξηση. Θα θεωρήσουμε τους έαυτούς μας εύτυχούς, άν οι συνθήκες μάς επιτρέψουν νά μειώσουμε και πάλι στο μέλλον την τιμή του φύλλου.

Τό άνήκουστο αυτό πραξικόπημα, που μάς κατεβάσει σαν έθνος, στην ύποστάμη του πολιτισμού είναι σύμφωνο με τους πόθους των ταραζιών αυτών, που κατέχονται από μία και μόνη έπιθυμία: Νά ξαναγίνει ή Έλλάδα φασιστικό κράτος. Άλλά ή Κυβέρνηση; Σ' όποια άλλη δημοκρατική χώρα μονάχα τό γεγονός αυτό θά ήταν αρκετό νά την παρασύρει σε πτώση.

"Εδώ όμως; Ό κ. Υπουργός της Παιδείας δέν έκανε ούτε καν μία δήλωση κι' ό κ. Υπουργός των Έσωτερικών—καθηγητής μάλιστα του Πανεπιστημίου—είπε πως πρόκειται για «ένδοφοιτητικό ζήτημα». Κ' έπειτα άπορούμε γιατί οι ξένοι δέν πέθονται, πως έχουμε «δημοκρατία» στην Έλλάδα.

ΟΥΕΛΣ

"Αναδημοσιεύουμε τηλ)μα άναποκριτή Άθηναϊκή εφημερίδα από τό Λονδίνο:

«Βρετανικά Ριζοσπάστικα στοιχεία, μεταξύ των οποίων και ό διάσημος συγγραφέας Ουέλς, κινούνται ζωηρώς όπως επιτύχουν την ματαίωση της έκτελέσεως της

Γ. ΜΑΝΟΥΣΑΚΗ: Η μάχη της Καρούτας.

Το ελληνικό διήγημα

ΕΝΑ ΠΟΝΤΙΚΙ ΜΕ ΙΔΕΕΣ

Του Ε. ΚΟΡΦΙΑΤΗ

Και νά πάλι που τούριζε τό ιδιο πλάγιο βλέμμα, τώρα μόλις, λίγο πριν βγει από την κάμαρα. "Ετσι όπως έχτες, όπως τις τελευταίες τούτες μέρες, την ώρα που τον θαρούσε σκυμένο στο βιβλίο, τον ξανακοίταξε και τώρα και φαινότανε συλλογισμένο τό μέτωπό της και πικραμένο τό χέλι της.

"Όλα τὰ φερόματά της εδω και μέρες (από την περασμένη Τρίτη) γίνηκαν τόσο ευγενικά που δεν αντανώριζε πιά τη γυναίκα του. "Εγινε πιο στοργική μαζί του, έβασε απαλά τό χέρι της στον ώμο του και τον κοίταζε άμυλητη και γρήγορα κατέβαζε τό μάτια. Μά τό στόμα της, χωρίς ν' άνοιγει, πρόδινε τό μυστικό παράπονό της. Κι ό καθηγητής "Αντρέας Λιάρος, που θάκανε τό καθέτι για νά ευχαριστήσει τη γυναίκα του, τόβλεπε πως δεν μπορούσε (δσο κι' άν τόβλεπε) ν' άλλαξει τώρα στα τριανταπέντε του και νά γίνει άλλος άνθρωπος.

"Ανοιχτάκι πρωί, μά χωρίς άνοιξη στις καρδιές. Μαύρα πανιά στη χώρα μας. Οι Γερμανοί, δυό χρόνια τώρα, πατάνε τό χώμα μας, τά στήθια μας. Μπήκανε νικητές κ' εβδανε αστασιόμειο, πως δεν εβχανε νικησει. Και βάλθηκαν με τά υπεροχία και τά σίδερα νά κερδίσουν τις λεύτερες ψυχές. Και φούντωσε ό άγγώνας για τη λευτεριά. "Από δώ όλοι δσοι νιώθουν κάτι νά χτυπάει στο στήθος τους, κι από κεί... μά είναι τόσο λίγοι.

"Ο ήλιος πού εμοτύει άπ' τ' αντικρινό βουνό έφτασε κιόλας στο τραπέζι του "Αντρέα Λιάρου κ' έφερε μία παρηγορία στην καρδιά του και σαν ξαστεριά στο νοού του. Μά μόνο για λίγο. Γρήγορα τό βλέμμα του ξαναγινε λυπημένο. Και παραμερίζοντας τό βιβλίο, έπεσε πάλι στις ίδιες σκέψεις, ψάχνοντας κι αυτή τη φορά νά βρει τό φταίχτη. Και μπλέχτηκε με σορό συλλογισμούς. Σε σωρό ιστορίες. Τάλεγε στον εαυτό του, στη γυναίκα του και σε κάποιον ξένο που θαρούσε πως έχει μπροστά του...

"... Η γυναίκα μου δεν ξέρει τον κίντυνο, η γυναίκα μου δεν έχει φαντασία. Η παληκαρία σολίζει τον άφιλοσόφητο άνθρωπο ή τον δόλτελα άξεστο. "Αμα μπορείς, όπως εγώ, νά ζήσεις δευτερόλεπτο με δευτερόλεπτο όλη την άγωνία του θανάτου. "Αμα μπορείς νά δεις τον ίδιο έσένα τρημένο σ' έναν τοίχο, πριν σου τρυπήσουν οι σφαίρες τό στήθος. "Αμα γεννοβολάει τό κεφάλι σου και κάθεται τις νύχτες δλομόναχος κι άκούς νά σου χτυπάνε την πόρτα και βλέπεις νά γεμίζει τό σκοτάδι της κάμαρας με πράσινα μάτια. Τότε μονάχα καταλαβαίνεις τά μεγάλα δώρα: Νά ζεις έξω από τη φυλακή, μακρύτερα άπ' τά φριχτά βασανιστήρια. Νά μπορείς νά χραεις λίγο περίπατο μόλις άρχίζει νά σουρουπώνει και πριν άκόμα βγούνε στο κυνήγι τά παιδιά της "Ασφάλειας. Νά μπορείς νά φιλήσεις τη γυναίκα σου, έστο κι άν κάποτε η καρδιά σου πάει νά σπάσει, γιατί λαχναίνει κι άκούς βαριά βήματα έξω άπ' τό παράθυρο σου.

"Αν τά νιώσεις όλα τούτα όπως εγώ, θά γίνεις σίγουρα ένας ήσυχος, ένας καλός άνθρωπος που κάνει τό κάθετι για νά μην καταλάβει κανένας τις ιδέες του και που ποθεί τούτες τις μέρες της όργης νά μην τις ειχε. "Από τό σπίτι μου σπάνια βγαίνο τ' άπογοιόματα. Κάθεται και ζητάω την εχεασία κ' ένα άθώο βιβλίο. Κ' εκεί που άνοίγεις και διαθάζεις τις μελαγχολίες μιας ευαίσθητης κυρίας που δεν της λείπει τίποτα μπροστά σ' ένα άνθογαλάι με ρόδα, πέφτει μέσα από τό βιβλίο κάποιο χαρτί και σου κόβονται τά ήπατα. Της τόχω πού τόσες φορές, μά η γυναίκα μου είναι άγύριστο κεφάλι. "Ενα τέτοιο χαρτί νά μας βρούνε, χαθήκαμε. Και κάθε φορά της εγγώ τον κίντυνο. Είναι ζορικά σήμερα τά πράματα και δε μοιάζουν σαν τότε που σπούδαζε εγώ στο Πανεπιστήμιο και μιλούσα για λευτεριές και Ισότητες. Και με κυνηγοσαν κάτι ψηλό μυστικοί της αστυνομίας, που δεν κατάφεραν ποτέ νά με πιάσουν.

Σε λίγο ντρέπεται με δσα ειπες και μ' δσα σκέφτηκες και γέρνεις λυπημένος τό κεφάλι. Και με ζυγώνει, άμα με δει έτσι, η γυναίκα μου, με δροσίει με τό μάγουλό της και μου λέει: "Όλα θά περάσουν" κ' είναι γλυκειά μουσική ή φωνή της... Ταξιδεύω με τό νοού και βρίσκω μιατζ της νιοπαντρος στην Κέρκυρα... Ξαπλωμένος άνάσκελα σε κάποια άμμουδιά νά στήνεις άθώες κουβέντες με τον ουρανό, νά μετράς τό βράδι τ' άστρα, νά χάνεις τό νούμερο, νά τά ξαναμετράς και ν' άποκοιμείσαι... "Εκείνη η βάρκα που μάς πήγε στο Πέραμα... "Ο ήλιος βασιλεύει κι ούτε μία ζάρα ή θάλασσα. Καθώς κοιτάζα τό πρασινοπό νερό ειχα κάνει, θυμάμαι, μία φιλοσοφική σκέψη για τη γαλήνη, για τό θάνατο, που δόλτελα εβχασα. Κ' εκεί πούμωνα σκυμένος κοιτάζοντας την ήσυχ θάλασσα με τη λατρεμένη γυναίκα μου στο πλάι, ειχα πιάσει για κάποιο δευτερόλεπτο την εύτυχία.

Γρήγορα άνανογιόσαι που βρίσκεσαι και τρωάσεις. Σε λίγο άάρθει τό σκοτάδι της νύχτας, οι μεγάλες άγωνίες! "Εσθ θ' άγοιπνάς κ' η γυναίκα σου θά κοιμάται βαθεία και θά μοιάζει σαν εύτυχισμένη.

Και φτάνω καμιά φορά νά μην τη θέλω τούτη τη ζωή τη ζυμωμένη με την άγωνία και τις τύφες. Τά βασανιστήρια που πρνάω την κάθε στιγμή, δυό χρόνια τώρα, άν τάλεγα μ' όλα τά καθέκαστα, θάκανα νά σαστίουν άκόμα και τους άρχηγούς της Γκεοτάπο. Η περασμένη Τρίτη ειτανε για μένα μία μέρα από τις χειρότερες. Η γυναίκα μου σηκώθηκε πολύ πρωί. "Σήμερα πρέπει νά τό βρω τό σπίτι της γρηάς, μουπε. "Ειτανε για κείνη τη γρηά που ποτέ έτρεχε νά τη βρει στα Ταυπούρια, ποτε στην "Απάνω Κοκκινιά κ' ειχε γι' αυτήν όργώσει τον Περαιά.

"Είναί μανά Καπετάνιου, μόνη κ' έρημη και πρέπει νά βρεθεί νά δοίμε τί της λείπει, έτσι γύρισε και μουπε αούτηρά και μ' άγριο μάτι, βλέποντάς με νά σωπαίνω.

Και χωρίς νά καταλαβαίνουμε τί βράζει μέσα μου, μπήκανε στην κάμαρα και λέει η μία στην άλλη: "Μία βραδιά είναι, άς τ' αφήσουμε εδω". Και βγάει η Μαρία από τό παλτό της ένα μεγάλο δέμα, κ' ένα πολύ μικρό και τ' άπιθάνει στη γωνιά, εδω πίσω από τό γραφείο μου. Δε βάσταξε. Μίλησα έξω από τά δόντια. Της έδωσα εκείνη, της Μαρίας νά καταλάβει πως δεν της θέλω τέτοιες δουλειές στο σπίτι μου.

Και χωρίς νά καταλαβαίνουμε τί βράζει μέσα μου, μπήκανε στην κάμαρα παράξενη πουλί, κ' έτοι κοιτάζοντάς με, μουπε: "Εσθ! "Αν αυτά δε μείνουν άπόψε εδω, θά μείνουν σ' άλλο σπίτι. "Όπως και νά γίνει κάποιος δικός μας θά κινυνεύει. Κατέβασα τά μάτια κ' ένιωσα μία άναψη στο πρόσωπο. Η γυναίκα μου δεν έβγαλε λέξη. Κι από τότε, από την περασμένη Τρίτη, σπανία άκούω τη φωνή της. Κι άντίς νά γίνει κακή μαζί μου, εβγινε καλύτερη κ' αυτό με βασανίζει πότερο. Βάζει άμυλητη τό χέρι της στον ώμο μου και μου χαιδεύει κάποτε και τά μαλλιά εκεί που διαθάζω. Μά άλλάξε νά πραιοιναπά της μάτια, με κοιτάζει αλλόκοτα και μου σπαράζει την καρδιά ό όλγχοσ που δείχνει τό βλέμμα της για μένα... Κάποτε κιόλας, όπως σήμερα, πριν από λίγο, μου ρίχνει κρυφές ματιές, όπως κοιτάζονταν έταν άρρωστο που τον περιμένονωρα την ώρα... Πρέπει όμως κ' εγώ, νά της μιλήσω καθαρά. Νά της τά πώ όλα. Ν' άνοιξω τά στήθια μου νά δει τις πληγές της καρδιάς μου. Τώρα, τώρα άμέσως θά τη φωνάξω.

Κι ό "Αντρέας Λιάρος σηκώθηκε άποφασισμένος. Τό κουδούνι της πόρτας χτύπησε δυνατά και τούκοψε τη πόρτα. "Εμεινε για λίγο σά φοδιαμένος, μά δσο και νάσιν, μέρα ειτανε, φωτίζε ό ήλιος κ' έκοιμα κουράγιο. Και πήγε προς την πόρτα νά δει ποιός είναι. Η "Αννα, η γυναίκα του, έτρεξε κι αυτή από την άλλη κάμαρα, μά ό "Αντρέας την πρόλαβε κ' έπιασε ό ίδιος τό πόμολο κι άνοιξε θαρρετά την πόρτα.

Χοντρός, ψηλός, μαυριδερός, Ιδρωμένος, πλατυπρόσωπος κι δλόλτελα άγνωστός. Η "Αννα Λιάρου κοιτάζε άνησυχη τον άντρα της πούχε χλωμιάνει. "Ο ξένος φουσκωμένος από τό δρόμο δεν μπορούσε νά βγάλε λέξη. Κοίταζε όμως μαλακά, ποτε τον "Αντρέα, ποτε την "Αννα και κατάφερε νά λιγοστέμει την άνησυχία τους. Μά νά μιλήσει άκόμα. Δέν περιμενε κι αυτός ό χριστιανός, πριν τους χτυπήσει την πόρτα, νά ξανασάνει πρώτα και νά σταματήσει τούτο τό λαχάνισμά του! Και καθώς μπήκε σε λίγο μέσα εφεσοσκώνοντας, γέμισε με τον δγκο του τό διάδρομο κ' έφτασε με τό ψηλός του τό χαμηλό ταβάνι. Η δψη του, τό μάτι, όλα, χωρίς νάχουνε άγριάδα, δείχνανε σημαντική τούτη την έπίσκεψη. Κι άφο τόυς έκαμε για κάποσο νά τυραννηθούνε στην άνησυχία και την περιέργεια, άνοιξε έπιτέλους τό

στόμα του νά μιλήσει. "Είτανε άναπάντεχο. "Ενας τέτοιος θεόρατος άντρας και νάχει τόσο ψιλή, γυναικίστικη φωνή!

"Ο κύριος Λιάρος: Θάθελα νά σάς μιλήσω έντελώς ιδιαιτέρως.

Κι ό "Αννα πσωχώρησε και κοίταζε αστασιόμειο ως που μπήκανε οι δυό τους στην κάμαρα και κλείσανε την πόρτα. Μείνανε ώρα κλειδομανταλωμένοι, χωρίς ούτε ψιθόρισμα ν' άκούγεται κ' η "Αννα περιμενε στη μέσα κάμαρα μ' άναμένη την περιέργεια.

Κάποια στιγμή άκουστήκανε οι κρότοι της, οι χαιρετοποίες. Ένα δυνατό βήμα του χοντρου, ή εώπορτα. Και μόλις αυτή έκλεισε, έτρεξε η "Αννα από τη μέσα κάμαρα, ζύγωσε τον άντρα της και περιμενε νά μάθει.

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Και χωρίς νά καταλαβαίνουμε τί βράζει μέσα μου, μπήκανε στην κάμαρα και λέει η μία στην άλλη: "Μία βραδιά είναι, άς τ' αφήσουμε εδω". Και βγάει η Μαρία από τό παλτό της ένα μεγάλο δέμα, κ' ένα πολύ μικρό και τ' άπιθάνει στη γωνιά, εδω πίσω από τό γραφείο μου. Δε βάσταξε. Μίλησα έξω από τά δόντια. Της έδωσα εκείνη, της Μαρίας νά καταλάβει πως δεν της θέλω τέτοιες δουλειές στο σπίτι μου.

Και χωρίς νά καταλαβαίνουμε τί βράζει μέσα μου, μπήκανε στην κάμαρα παράξενη πουλί, κ' έτοι κοιτάζοντάς με, μουπε: "Εσθ! "Αν αυτά δε μείνουν άπόψε εδω, θά μείνουν σ' άλλο σπίτι. "Όπως και νά γίνει κάποιος δικός μας θά κινυνεύει. Κατέβασα τά μάτια κ' ένιωσα μία άναψη στο πρόσωπο. Η γυναίκα μου δεν έβγαλε λέξη. Κι από τότε, από την περασμένη Τρίτη, σπανία άκούω τη φωνή της. Κι άντίς νά γίνει κακή μαζί μου, εβγινε καλύτερη κ' αυτό με βασανίζει πότερο. Βάζει άμυλητη τό χέρι της στον ώμο μου και μου χαιδεύει κάποτε και τά μαλλιά εκεί που διαθάζω. Μά άλλάξε νά πραιοιναπά της μάτια, με κοιτάζει αλλόκοτα και μου σπαράζει την καρδιά ό όλγχοσ που δείχνει τό βλέμμα της για μένα... Κάποτε κιόλας, όπως σήμερα, πριν από λίγο, μου ρίχνει κρυφές ματιές, όπως κοιτάζονταν έταν άρρωστο που τον περιμένονωρα την ώρα... Πρέπει όμως κ' εγώ, νά της μιλήσω καθαρά. Νά της τά πώ όλα. Ν' άνοιξω τά στήθια μου νά δει τις πληγές της καρδιάς μου. Τώρα, τώρα άμέσως θά τη φωνάξω.

Κι ό "Αντρέας Λιάρος σηκώθηκε άποφασισμένος. Τό κουδούνι της πόρτας χτύπησε δυνατά και τούκοψε τη πόρτα. "Εμεινε για λίγο σά φοδιαμένος, μά δσο και νάσιν, μέρα ειτανε, φωτίζε ό ήλιος κ' έκοιμα κουράγιο. Και πήγε προς την πόρτα νά δει ποιός είναι. Η "Αννα, η γυναίκα του, έτρεξε κι αυτή από την άλλη κάμαρα, μά ό "Αντρέας την πρόλαβε κ' έπιασε ό ίδιος τό πόμολο κι άνοιξε θαρρετά την πόρτα.

Χοντρός, ψηλός, μαυριδερός, Ιδρωμένος, πλατυπρόσωπος κι δλόλτελα άγνωστός. Η "Αννα Λιάρου κοιτάζε άνησυχη τον άντρα της πούχε χλωμιάνει. "Ο ξένος φουσκωμένος από τό δρόμο δεν μπορούσε νά βγάλε λέξη. Κοίταζε όμως μαλακά, ποτε τον "Αντρέα, ποτε την "Αννα και κατάφερε νά λιγοστέμει την άνησυχία τους. Μά νά μιλήσει άκόμα. Δέν περιμενε κι αυτός ό χριστιανός, πριν τους χτυπήσει την πόρτα, νά ξανασάνει πρώτα και νά σταματήσει τούτο τό λαχάνισμά του! Και καθώς μπήκε σε λίγο μέσα εφεσοσκώνοντας, γέμισε με τον δγκο του τό διάδρομο κ' έφτασε με τό ψηλός του τό χαμηλό ταβάνι. Η δψη του, τό μάτι, όλα, χωρίς νάχουνε άγριάδα, δείχνανε σημαντική τούτη την έπίσκεψη. Κι άφο τόυς έκαμε για κάποσο νά τυραννηθούνε στην άνησυχία και την περιέργεια, άνοιξε έπιτέλους τό

στόμα του νά μιλήσει. "Είτανε άναπάντεχο. "Ενας τέτοιος θεόρατος άντρας και νάχει τόσο ψιλή, γυναικίστικη φωνή!

"Ο κύριος Λιάρος: Θάθελα νά σάς μιλήσω έντελώς ιδιαιτέρως.

Κι ό "Αννα πσωχώρησε και κοίταζε αστασιόμειο ως που μπήκανε οι δυό τους στην κάμαρα και κλείσανε την πόρτα. Μείνανε ώρα κλειδομανταλωμένοι, χωρίς ούτε ψιθόρισμα ν' άκούγεται κ' η "Αννα περιμενε στη μέσα κάμαρα μ' άναμένη την περιέργεια.

Κάποια στιγμή άκουστήκανε οι κρότοι της, οι χαιρετοποίες. Ένα δυνατό βήμα του χοντρου, ή εώπορτα. Και μόλις αυτή έκλεισε, έτρεξε η "Αννα από τη μέσα κάμαρα, ζύγωσε τον άντρα της και περιμενε νά μάθει.

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

2 — (τελευταίο)

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

ΕΥΓΕΝΙΟΣ Ο'ΝΗΛ

Του Μάρκου ΑΥΤΕΡΗ

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Ζ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑ

Η άποψη του πνεύματος και η στάση του ανθρώπου μπροστά στις τυφλές δράσεις - αντιδράσεις της έποχής μας.

Α. Ε. "ΑΕΤΟΣ,

Ζ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΤΑΠΕΙΝΩΣΗΣ

Η άπογύμνωση του ανθρώπου ή δυσπιστία προς κάθε πεποίθηση και ό πνευματικός προσανατολισμός.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

Κι ό "Αντρέας μιάς και κατάλαβε πόσο την έκαίγε τη γυναίκα του ή περιέργεια, την έβασε

ΝΙΚΟΣ Δ. ΠΑΠΠΑΣ
«ΤΟ ΑΙΜΑ ΤΩΝ ΑΘΩΩΝ»
(Ποίημα)
Μερικές γνώμες:
Τό μεγάλο σου διάσκελο άνάμεσα στις θεσορλικές πεδιάδες, εβγινε διάσκελο άρχηγικό και τά τραγοιδί σου βόγγει σαν Μαρτινίκους άνθους...
"Αγγελοσ Σικελιανός

Κώστας Βάρναλης
«Τό αίμα των άθώων» τρέχει πικρό μέσ στις φλέβες των ανθρώπων. Βογγύει μέσ στα φυτό και με κάνει νά κλαίω...
Γιάννης Σφακιανός

Στους στίχους του σφραγίζονται ό πόνο και τό αίμα των ανθρώπων, σπαρτάρα τό δράμα του πολέμου με την εύλογία της τέχνης. Τού έδωσε άδύπνο περιεχόμενο γιατί ό ειναί περισσότερο γνήσιο έθνικό...
Μιχ. Ροδάς

Η εκπαιδευτική μας σελίδα

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΜΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Του Θρασύβουλου ΣΤΑΥΡΟΥ

Στο γυμνάσιο ή λογοτεχνία μας, ή νέα ελληνική λογοτεχνία, έχει μπει από χρόνια πολλά. Τα «Νεοελληνικά» «Αναγνώσματα», που έχουν στα χέρια τους τα παιδιά, δεν είναι πια τα άνιαρά εκείνα βιβλία που ξέραμε τον παλιό καιρό, με το έγκυκλοπαιδικό περιεχόμενο, τις ωφέλιμες γνώσεις και τα τάχατες ήθροπλαστικά αφηγήματα. Είναι πραγματικές συλλογές από λογοτεχνικά κείμενα παρμένα από την πεζογραφία και την ποίηση της τουρκοκρατίας — καμιά φορά και λίγα βυζαντινά — από τον Κάλθο, το Σολωμό και τους νεότερους λογοτέχνες μας, ακόμα και τους πιο μοντέρνους.

Ποιο όμως είναι ο καρπός αυτής της εργασίας που γίνεται τις τελευταίες δεκαετίες; Έκαμε ή διδασκαλία τα παιδιά μας να ενδιαφέρονται για τη λογοτεχνία μας, να τη γνωρίζουν και να την αγαπήσουν; Τους άναπτυξε την ικανότητα να κατανοούν ένα λογοτεχνικό κείμενο και να το αξιολογούν; Τους καλλίεργον την καλαισθησία; Μέσα στον κύκλο της νεοελληνικής λογοτεχνίας, που φυσικό είναι να την πλησιάζουμε ψυχικά κι έμεις και τα παιδιά μας εύκολοτερα παρά οποιαδήποτε άλλη, αφού είναι ή έκφραση της δικής μας ζωής, τα μόρφωσε άρκετά, έτσι που τα παιδιά, χρησιμοποιώντας τη μόρφωση αυτή, να μελετούν πιο βαθιά και πιο γόνιμα και τις άλλες λογοτεχνίες, τις χρονικά και τοπικά απόμακρυσμένες, δηλαδή την αρχαία ελληνική και τις ξένες; Τά άνωμασε πνευματικά, ώστε να βλέπουν καθαρότερα τη ζωή, και τά βοήθησε να νιώσουν καλύτερα τον τόπο τους, τόν τόπο όπου βλάστησαν τά άραία έργα που τά συγκίνησαν, και τά τόν άναπήσουν βαθύτερα; Τά έξευγένισε ψυχικά με τόν τρόπο εκείνο που τό κάνει ή Τέχνη σ' όσους μπαίνουν πραγματικά στό ιερό της και ποτίζονται με τήν ουσία της; Τους έδωσε τελεοπάτων τά καλά εκείνα ή μερικά από τά καλά εκείνα, που περιμένουμε άπ' αυτή και που άποτελούν τη δικαίωση της διδασκαλίας της;

Πολλά από αυτά είναι γρινιάρδες, δέν τους εύχαριστεί τίποτα και άρνιούνται τά πάντα. Τό καθετί, που ύπάρχει ως τώρα μπροστά στά μάτια τους, τό βλέπουν σαν ένα χέρσο χωράφι, που ή καλλιέργεια του πρέπει να γίνει από τήν αρχή τούς άρέσει να σχηματίζεται ή έντύπωση ότι έχουν μπροστά τους τό χάος και παίρνουν τήν πόα άνθρωπου που άπ' αυτούς — να, αυτή τη στιγμή — άρχίζει ή κοσμογονία.

Μιά τόσο άπόλυτη άρνηση δέν μιλώ πώς είναι δικαιολογημένη. Ότι και στη διδασκαλία της λογοτεχνίας μας, όπως και σε άλλα εκπαιδευτικά ζητήματα, μένουν άκόμα πολλά να γίνουν, ότι δέν έμιασε άκόμα ούτε στα μέσα, ούτε άπάρχει άμφιβολία τό να λέμε όμως ότι δέν έγινε άπολύτως τίποτα είναι ύπερβολικό. Υπάρχουν καθηγητές και όχι μόνο νέοι, που χωρίς καμιά προπαίδεια — άφού στό Πανεπιστήμιο όχι μόνο δέν διδάχτηκαν ποτέ τη νεοελληνική λογοτεχνία, παρά κι άκουαν πώς ήταν έλαφρά φιλόλογος — άξιοπεριφρόνητα — προικισμένοι με καλαισθησία, γεμάτοι κατανόηση κι

αγάπη, αυτοδίδαχτοι, εργάστηκαν με ζήλο και με ικανότητα κι έφεραν άρκετά Ικανοποιητικά άποτελέσματα. Μερικοί, εκτός από τή σχολική πράξη, μελέτησαν και γενικότερα τό ζήτημα, και στηριγμένοι στην πείρα τους διατύπωσαν σε μελέτες, άκόμα και σε βιβλία, τις γνώμες τους, που δέν είναι δυνατό να μη λογαριαστούν, όταν πρόκειται να γίνει σκέψη γιά μελλοντική εξέλιξη κατ'βελτίωση. Ότι όμως είναι πολύς ό δρόμος, που έχουμε να κάμουμε άκόμα, γιά να φτάσουμε όχι στό τέρμα, γιατί στό τέρμα δέν φτάνει κανείς ποτέ, σ' έναν όμως πραγματικά προχωρημένο σταθμό, αυτό είναι βέβαιο.

Προχόνοντας τις προσπάθειές μας σ' αυτή τήν κατεύθυνση έχουμε νάπαντήσουμε σε τρία κυρίως έρωτήματα. Πρώτο, τί θα προσφέρουμε άπ' τη λογοτεχνία μας στα παιδιά του γυμνασίου; δεύτερο, ποιοι θα τό προσφέρουν. Τρίτο, ή διδαχτική του μαθήματος, είναι πρόβλημα πολύ σημαντικό, είναι όμως ειδικό και δέν πρόκειται να τό εξετάσω εδώ. Θα πω τή γνώμη μου γιά τάλλα δύο.

Όσα θα διαλέξουμε από τήν ποίηση και τήν πεζογραφία μας γιά να δώσουμε στό παιδί του γυμνασίου πρέπει πρώτα πρώτα να είναι άληθινά λογοτεχνικά έργα. Δέ λέω βέβαια όλα άριστουργήματα τά άριστουργήματα άλλως τε που άνησαν στη νεοελληνική λογοτεχνική γη δέν είναι τόσο άφθονα, ώστε να μπορούμε να περιοριστούμε σ' αυτά. Πάντως όμως πρέπει να είμαστε δύσκολοι στό ξεδιάλεγμα και να προσέξουμε πολύ στην ποιότητα ή κακής ποιότητας λογοτεχνία πρέπει όπωσδήποτε νάποκλειστεί. Δεύτερο, να είναι προσιτά, με κάποιο κόπο έστω και προσπάθεια, στην αντίληψη του παιδιού. Και τρίτο, τό περιεχόμενό τους να έχει ένδιαφέρον γιά τό παιδί, γιατί από τό ένδιαφέρον γιά τό θέμα θα γίνει τό πέρασμα στην κατανόηση της καλλιτεχνικής μορφής, να είναι μορφωτικό και κατάλληλο γιά τό παιδί ή τουλάχιστο να μην είναι άκατάλληλο. Άλλοι περιορισμοί άπ' αυτούς τούς τρεις δέν πρέπει να μπουδ.

Τά έργα, που θα ξεχωρίσουμε έτσι, θα τά προσφέρουμε στό παιδί με τή μορφή του βιβλίου. Βέβαια και σε θεατρικές παραστάσεις θα δηγησουμε τά παιδιά και διαλέξεις κι άπαγγελίες θα τά κάμουμε νάκούσουν και τό ραδιόφωνο δέ θα μείνει άρρησιμποιητό. Άλλά τό πρώτο και κύριο είναι τό βιβλίο. Όραίο θα είναι οι νέοι τών σχολείων νάποχτήσουν τη «Νεοελληνική Βιβλιοθήκη» τους. Μιά σειρά λιτές, φτηνές έκδόσεις, άλλα παοτρικές κι εϋπαρουσιαστές. Νά έχει ό μαθητής του γυμνασίου στό γραφείο του τό Σολωμό του, τόν Παπαδιαμάντη του, τόν Έφθαλιώτη του, τόν Καρκαθίτα του, τόν Παλαμά του, τήν Ποιητική Άνθολογία του με σύντομες άλλα διαφοριστικές εισαγωγές, με λίγα, τά άπαραιτήτα, έρμηνευτικά σημειώματα, με ξεζιλνιά όποιον είναι άνάγκη. Και κοντά στη σειρά αυτή τών συγγραφέων, με τά έργα τους τά διαλεγμένα έπίτηδες γιά τούς νέους, μία σύντομη «Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας»,

που από τή μια να κεντά τήν δρεξη γιά τό διάβασμα τών κειμένων κι από τήν άλλη να δίνει στό μαθητή τά πλαίσια που χρειάζονται, γιά να τοποθετεί και να ταχτοποιεί μέσα τους τις άμεσες, τις προσωπικές έντυπώσεις του από τό διάβασμα τών έργων.

Αυτή ή «Νεοελληνική Βιβλιοθήκη» θα είναι γιά τήν ιδιαίτερη, τήν ελεύθερη άνάγνωση του παιδιού στό σπίτι, που μόνο τό καταστάλαγμα της θα φτάνει πότε πότε στον καθηγητή με τή μορφή άδέσμευτης, προσωπικής εργασίας. Γιά τήν ταχτική, τήν καθημερινή σχολική εργασία χρειάζονται πάντα τά «Νεοελληνικά Άναγνώσματα», όπου θα γίνεται με τήν καθοδήγηση του δασκάλου ή συστηματική ή λεπτομερειακή άνάλυση και έμβάθυνση.

Ποιά θάση είναι οωστό να παίρνουμε, γιά να κάμουμε τήν κατανομή της λογοτεχνικής ύλης, που θα έχουμε διαλέξει γιά όλο τό γυμνάσιο, στις διάφορες τάξεις του; Υπάρχει μία τάση, που βρήκε τήν έκφραση της και στα έπίσημα αναλυτικά προγράμματα, να μοιράζουμε τά λογοτεχνικά έργα στις τάξεις άνάλογα με τό γραμματολογικό είδος όπου άνήκουν: σ' αυτή τήν τάξη τό υώθο και τήν άφηγηματική περιγραφή, στην άλλη τή λυρική ποίηση και τό έπος ή τό δράμα, παραπέρα τή μελέτη, τό ρητορικό λόγο, τήν κριτική κλπ. Η τάση αυτή πηγασε, αν δέν κάνα λάθος, από τή συνηθείς που μάς έχει κληροδοτήσει ή μελέτη τών άρχαίων συγγραφέων και ή διδασκαλία τους, αλλά γιά τή νέα λογοτεχνία μας δέν είναι οωστή.

Στην ελληνική λογοτεχνία τών κλασικών χρόνων τά γραμματολογικά είδη ξεχωρίζονται εύκολα και τά περιγράμμάτα τους είναι καθαρά. Όλα σχεδόν τά έργα της εποχής μπαίνουν άβίαστα στα κλασικά καλούπια: έπος, λυρική ποίηση, δράμα, Ιστοριογραφία, ήρωεία, φιλοσοφία. Έπειτα, ό κάθε ποιητής κι ό κάθε πεζογράφος καταγίνονται τότε άποκλειστικά (ελάχιστες είναι οι εξαίρεσεις) σ' ένα γραμματολογικό είδος: ό Ηρόδοτος κι ό Θουκυδίδης είναι μόνο Ιστορικοί, ό Λυσίας κι ό Δημοσθένης μόνο ρήτορες, ό Σοφοκλής κι ό Έυριπίδης μόνο τραγικοί. Τρίτο, κατά τό γραμματολογικό είδος είναι και ό δυσκολός που συναντούμε γιά τήν κατανόηση τών έργων. Έτσι ό Όμηρος είναι πιο εύκολος από τούς λυρικούς και από τούς τραγικούς, ή Ιστοριογραφία κατά κανόνα πιο εύκολη από τή ρητορεία κι από τή φιλοσοφία. Είναι λοιπόν φυσικό τά παιδιά νάρχίζουν από τά πιο εύκολα γραμματολογικά είδη.

Στή νέα μας όμως λογοτεχνία, όπως και στις ξένες, τά πράγματα δέν παρουσιάζονται έτσι. Τά σύνορα τών λογοτεχνικών ειδών δέν είναι πια τόσο καθαρά. Βέβαια τό παιδί και στη νέα μας λογοτεχνία θα μάθει να ξεχωρίζει τό έπος από τό λυρισμό, τή τραγωδία από τήν κωμωδία, τήν περιγραφική αφήγηση από τή διήγηση. Έκείνος όμως που τό διδάσκει θα βρεθεί συχνά υποστατά σε ποιήματα και σε πεζογραφήματα που θα είναι άδύνατο να τά έτικετάρει με τά συνηθισμένα ό-

νόματα τών γραμματολογικών ειδών, αν δέ θέλει να γίνει Προκρούστης. Και είναι κακό να συνηθίζουμε τά παιδιά σε τέτοιες στενοκεφαλίες. Έπειτα, αν θέσουμε τήν αρχή της κατανοής κατά γραμματολογικά είδη, τά έργα ένός και του ίδιου συγγραφέα, που έγραψε διάφορα είδη, θάναγκαστούμε να τά σκορπάμε, ενώ ή συγκεντρωσή τους θα βοηθούσε τό μαθητή να σχηματίζει στό νού του τήν ιδιαίτερη συγγραφική φυσιογνωμία του πιο εύκολα και πιο καθαρά. Και τό σπουδαιότερο, οι δυσκολίες δέ συμπαδίζουν πια με τό γραμματολογικό είδος: ένα λυρικό κομμάτι δέν άποκλείεται να είναι πιο εύκολο από μιάν έπική αφήγηση κι ένα ψυχολογικό διήγημα να είναι πιο δυσκολοπλησίαστο νού τό παιδί από μιά δραματική σκηνή ή κι από μιά κριτική μελέτη.

Γ' αυτό στην κατανομή της λογοτεχνικής ύλης μιά μόνο αρχή πρέπει να μάς όδηγή: ή προσαρμογή προς τήν αντίληπτική ικανότητα τών μαθητών. βάζω στην πρώτη τάξη αυτά τά έργα, γιατί τά παθα ή ηλικία αυτής μπορούν να τό καταλάβουν στη δεύτερη αυτά, γιατί είναι δυνατό να κατανοηθούν άπ' αυτής της τάξης τά παιδιά, και έτσι και γιά τις άλλες. Βέβαια δέν είναι κακό να θυμιάσουμε και τήν αρχή της συγκεντρωσης: γιά τήν τάξη που κάνει βυζαντινή Ιστορία όρίζω ένα λογοτεχνικό έργο που έχει όποθεση βυζαντινή' αυτό όμως μόνον όσο μπορεί να γίνει άβίαστα κι όσο ταίριαζει με τήν ηλικία τών παιδιών της τάξης. Όλοι οι άλλοι περιορισμοί στην κατανομή της ύλης δεσμεύουν τόν άνθολόγο τών σχολικών συλλόγων χωρίς κανένα θετικό κέρδος.

Τά έργα τώρα, που θα ξεχωρίσω γιά μιά τάξη, θα τά βάλω στό βιβλίο που προορίζω γιά τήν τάξη αυτή κατά χρονολογική σειρά συγγραφέων. Αυτή πιστεύω πώς είναι ή καλύτερη και φυσικότερη κατάταξη. Δέν τό ξεετάζω όμως τώρα αυτό τό ζήτημα, γιατί πρέπει να είμαι σύντομος.

Άλλά ποιος θα διδάξει τή νεοελληνική λογοτεχνία στα γυμνάσια μας; Η πρώτη, ή φυσική άπάντηση είναι: ό καθηγητής τών ελληνικών. Δέ θα μπορούσαν όμως να γραμματολογικό είδος είναι και ό δυσκολός που συναντούμε γιά τήν κατανόηση τών έργων. Έτσι ό Όμηρος είναι πιο εύκολος από τούς λυρικούς και από τούς τραγικούς, ή Ιστοριογραφία κατά κανόνα πιο εύκολη από τή ρητορεία κι από τή φιλοσοφία. Είναι λοιπόν φυσικό τά παιδιά νάρχίζουν από τά πιο εύκολα γραμματολογικά είδη.

Ό λογοτεχνία, όταν τόν συγκρίνεις με τόν καθηγητή που δέν είναι λογοτέχνης (γιατί, αν ένας συγκεντρώνει και τις δύο ιδιότητες, είναι τό άριστο). Έχει ως δασκάλος της λογοτεχνίας και πλεονεχτήματα. Ό λογοτέχνης φυσικό είναι να δέχεται από τό λογοτεχνικό έργο το ό άιστο, πιο ζωηρό και πιο βαθύ από τόν αίσθητικό δόνηση και κάτω από ευνόικες συνθήκες νά υποπεί να τή μεταδώσει και σε άλλους. Άλλά δέν πρέπει να ξεχνούμε μερικά πράγματα. Ό καλλιτέχνης δημιουργεί, αλλά δέ θα πεί πώς μπορεί να νάναλύει πάν-

Τό ελληνικό άφήγημα

ΤΟΥΡΚΟΛΙΜΑΝΟ

Του Ήλια ΒΕΝΕΖΗ

6.—
—Τι να γίνει; Τι να γίνει; άκούσαν φωνές από δω, από κεί.
—Γίνεται να πάει τό καίκι πίσω; ρώτησε μιά γυναίκα.
—Όχι! Δέν πάει τό καίκι πίσω! έπε ένας καύτης. Δέ θα 'ναι σε καλό! Τό καίκι θα πάει μπρός!
—Άλέστα! έπε ό καπετάνιος του «Άγιου Κήρυκος».
—Κρίμα είναι καπετάνιο μου, έπε ή γυναίκα του. Είναι κρίμα ό γλάρος.
—Τραθητέ τον! Κι' άς μείνει τό ποδάρι του! έπε νεύριασμένος ό άντρας.
«Ό κουλός ψαράς σκυμένος πάνω άπ' τό γλάρο του σά να τά 'χει χαμένο. Δέν ξέρει τί να κάμει. Άκούει τις φωνές του πλήθους, γύρω του. Φέρνει τό χέρι του και χαιδέει τό πουλι του, άλαφρά, σά να είναι φόθος αν τό άγγίξει πολύ να βάλει κι' άλλο νόμο στο άβάσταχο μαρτύριο του.
—Τζανή, καμένη Τζανή... μωρμουρίζεις. Τι να σου κάνω; Τι να τού κάμει; Άκούει από πάνω του τις φωνές τών ανθρώπων που δλοένα γίνονται πιο βιαστικοί.
—Αίντε! Αίντε! Νά τελειώσουμε!
—Στέκα στην μπάντα! άκούει τή φωνή του καπετάνιου τού καϊκιού. Στέκα να τόν τραθήξω!
—Όχι! Όχι! τρέχει ό μπαρμπά-Σταύρος. Άν τόν τραθήξεις, τό μισό ποδάρι του θα μείνει κάτω άπ' τήν καρένα...
—Δέ πιά να μείνει!
Τραθά τό μαχαίρι άπ' τή μέση του. Είναι μιά μικρή κάμα γυαλιστερή, τό μανίκι είναι μαύρο. Ό καπτα-Βασίλης γονατίζει πάνω άπ' τό γλάρο. Άτάραχα, άμίλητα καρφώνει τό πουλί στο στήθος, κάτω άπ' τό λαμό.
Μονομιάς τά μάτια του πουλιού βασιλεύουν. Τό σώμα του δέ σπαράζει πιά. Τό αίμα του που τρέχει πιτσιλά τήν καρένα. Ό καπτα-Βασίλης κόβει τό πλακωμένο ποδάρι του γλάρου κ' ύστερα άποθέτει τό σκοτωμένο πουλί στον άκμο, ήσυχα, στα ποδάρια τών μπαρμπά-Σταύρου. Κάνει τόπο με τά χέρια του μες στον κόμο, τόν παραμερίζει και φύγει.
—Άλέστα! άκούγεται ή φωνή του καπετάνιου τού «Άγιου Κήρυκου» που προσταεί τό ποσόριμό του να βάλει μπρός τό παλάγιο.
Τότε ό καπτα-Βασίλης, άμίλητος Ίσαε κείνη τήν ώρα, σαλεύει. Άργά. Πιάνει άπ' τόν άμο τόν κουλό ψαρά και τόν σηκώνει, τόν παραμερίζει. Στά μάτια του ζεί μιά άνάκατη ώρα: ένας τόνος αύστηρός, σκληρός, ποτισμένος με πίκρα, άμίλητη πίκρα. Σκύθει.
—Είναι σε καλό! Είναι σε καλό! φωνάζουν οι γυναίκες έξαλλες. Τό αίμα του γλάρου έθαψε τήν καρένα του! Σε καλό!
Από βαθιά, άπ' τούς μυθικούς χρόνους της Έλλάδας έρχεται ή μνήμη της σποιδής στους θεούς με αίμα ζεστό.

Άπομσήμερο. Ήσυχα που είναι στο Τουρκολίμανο! Τίποτα δέ

ούτε πρόκειται να κάμω έλεγο. Σήμερα πάντως τό Πανεπιστήμιο έχει μιά βαριά ύποχρέωση: να δώσει στο έθνος τούς επιστήμονες έρευνητές της νεότερης του πνευματικής ζωής, να δώσει στη μέση παιδεία τούς επιστημονικά καταρτισμένους και φαιτωδούς όδηγούς τών παιδιών σ' αυτό τό σημαντικό τομέα.
Με τόμο συλλογίζομαι καμιά φορά, ότι τό Πανεπιστήμιο, αν ή εργασία που θα γίνεται εκεί δέ θα είναι ή όρθή ύπόγειη κίνηση να μάς δώσει δύο αντίθετους, αλλά έξίσου βλαβερούς τύπους νεοελληνιστών. Ό πρώτος είναι ό στεννός, ό πολύ έσοος άνοειδίφης, που είναι άξιος με μιά σφή, μονογραφία έκαστό σελίδων νάποδείξει ποιά άκριβώς ήμερομηνία

ούτε πρόκειται να κάμω έλεγο. Σήμερα πάντως τό Πανεπιστήμιο έχει μιά βαριά ύποχρέωση: να δώσει στο έθνος τούς επιστήμονες έρευνητές της νεότερης του πνευματικής ζωής, να δώσει στη μέση παιδεία τούς επιστημονικά καταρτισμένους και φαιτωδούς όδηγούς τών παιδιών σ' αυτό τό σημαντικό τομέα.
Με τόμο συλλογίζομαι καμιά φορά, ότι τό Πανεπιστήμιο, αν ή εργασία που θα γίνεται εκεί δέ θα είναι ή όρθή ύπόγειη κίνηση να μάς δώσει δύο αντίθετους, αλλά έξίσου βλαβερούς τύπους νεοελληνιστών. Ό πρώτος είναι ό στεννός, ό πολύ έσοος άνοειδίφης, που είναι άξιος με μιά σφή, μονογραφία έκαστό σελίδων νάποδείξει ποιά άκριβώς ήμερομηνία

ούτε πρόκειται να κάμω έλεγο. Σήμερα πάντως τό Πανεπιστήμιο έχει μιά βαριά ύποχρέωση: να δώσει στο έθνος τούς επιστήμονες έρευνητές της νεότερης του πνευματικής ζωής, να δώσει στη μέση παιδεία τούς επιστημονικά καταρτισμένους και φαιτωδούς όδηγούς τών παιδιών σ' αυτό τό σημαντικό τομέα.
Με τόμο συλλογίζομαι καμιά φορά, ότι τό Πανεπιστήμιο, αν ή εργασία που θα γίνεται εκεί δέ θα είναι ή όρθή ύπόγειη κίνηση να μάς δώσει δύο αντίθετους, αλλά έξίσου βλαβερούς τύπους νεοελληνιστών. Ό πρώτος είναι ό στεννός, ό πολύ έσοος άνοειδίφης, που είναι άξιος με μιά σφή, μονογραφία έκαστό σελίδων νάποδείξει ποιά άκριβώς ήμερομηνία

ΕΘΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

Στις 28—30)5)45 συνήλθε σε Γεν. Συνέλευση τών στελεχών της ή Έθνική Άλληλεγγύη, όπου οι άντιπροσωπιοί της έδωσαν συσταχτικά στοιχεία και περιγραφή της άρχουσας τουρκοκρατίας και καταστροφής της χώρας μας. Η Ε. Α. άπ' τήν πρώτη στιγμή της σκλητής πραγματικής έργο πρωτοφανές στην Ιστορία της ελληνικής κοινωνίας και τού κράτους. Υπεράσπιση ήθικα και όλικά τά θέματα με λυοδική πηγή τό όπέρημα τού Έλληνικού λαού. Περιέβαλε ή Άγγλος και Αδσραλός που έμειναν στην Έλλάδα τό 1941. Έσωσε χιλιάδες Έλληνες άπ' τά έχτελεστικά άποσπάσματα τών καταχτητών και συνεργατών τους, άπ' τήν πείνα, τούς εμπρησμούς και τά δεινά της σκλητής. Ίθρος: 679 καί Ιστανού, 1.63 λαίκα νοσοκομεία και άναρρατήρια, 1.253 λαίκα φαρμακεία, κλπ. Σε ψηφισιά της στην Κυβέσηση, τόν τύπο και στις ξένες Προεδρίες ή Γεν. Συνέλευση διαπιστώνει ότι ή επικρατούσα κατάσταση σ' όλη τή χώρα για τούς πολίτες είναι τραγική. Μετά τήν άποκατάσταση τών κρατικών άρχων ση-

ούτε πρόκειται να κάμω έλεγο. Σήμερα πάντως τό Πανεπιστήμιο έχει μιά βαριά ύποχρέωση: να δώσει στο έθνος τούς επιστήμονες έρευνητές της νεότερης του πνευματικής ζωής, να δώσει στη μέση παιδεία τούς επιστημονικά καταρτισμένους και φαιτωδούς όδηγούς τών παιδιών σ' αυτό τό σημαντικό τομέα.
Με τόμο συλλογίζομαι καμιά φορά, ότι τό Πανεπιστήμιο, αν ή εργασία που θα γίνεται εκεί δέ θα είναι ή όρθή ύπόγειη κίνηση να μάς δώσει δύο αντίθετους, αλλά έξίσου βλαβερούς τύπους νεοελληνιστών. Ό πρώτος είναι ό στεννός, ό πολύ έσοος άνοειδίφης, που είναι άξιος με μιά σφή, μονογραφία έκαστό σελίδων νάποδείξει ποιά άκριβώς ήμερομηνία

ούτε πρόκειται να κάμω έλεγο. Σήμερα πάντως τό Πανεπιστήμιο έχει μιά βαριά ύποχρέωση: να δώσει στο έθνος τούς επιστήμονες έρευνητές της νεότερης του πνευματικής ζωής, να δώσει στη μέση παιδεία τούς επιστημονικά καταρτισμένους και φαιτωδούς όδηγούς τών παιδιών σ' αυτό τό σημαντικό τομέα.
Με τόμο συλλογίζομαι καμιά φορά, ότι τό Πανεπιστήμιο, αν ή εργασία που θα γίνεται εκεί δέ θα είναι ή όρθή ύπόγειη κίνηση να μάς δώσει δύο αντίθετους, αλλά έξίσου βλαβερούς τύπους νεοελληνιστών. Ό πρώτος είναι ό στεννός, ό πολύ έσοος άνοειδίφης, που είναι άξιος με μιά σφή, μονογραφία έκαστό σελίδων νάποδείξει ποιά άκριβώς ήμερομηνία

‘Η πνευματική μας κληρονομιά

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ

Τοῦ Θ. Γ. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ*

... ‘Αλλ’ αήφνης ἐνὸς βαθυδὴν καὶ ὀ ἀναπόφευκτος μιάς ἐπαναστάσεως σάλος καθυπνάξατο, ἢ δὲ βελτιώσις ἐμειδία, διεδόθη ἐπιτηδεῖας ὅτι εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη βασιλείας, ἔστω καὶ ἀπὸ ἐξέλιον, διότι οἱ ‘Ἕλληνες εἶναι βάρβαροι, ἄγριοι καὶ ἀνάξιοι αὐτοδιοικήσεως.

‘Η στενοκέφαλος κυβέρνησις—συγκειμένη τὸ πλεῖστον ἀπὸ κακομαθημένους τοῦ παρελθόντος—ἐφάνη πρόθυμος καὶ προσεκάλεσε τὸν λαὸν νὰ ψηφίσῃ βασιλεῖα.

‘Εμφάνισθ’ τότε παμψηφεί σχεδὸν ὁ βασιλόπασις τῆς ‘Αγγλίας ‘Αλφρέδος καὶ ἤλθεν ὁ τῆς Δαναίας Γεώργιος!... Μετ’ ὀλίγον εὐρόντες τὴν θύραν ἀνοικτὴν, εἰσήλασαν οἱ ἐπιτηδαιοὶ τὸν παρελθόντος, γενόμενοι μεσσηνιστὰς καὶ μετὰ τὸς «καταχθονίους» τῆς ‘Επτανήσου καὶ βαθυδὴν ὑψώσαντες κεφαλὴν ἐμελέτησαν τὴν ἐπ’ ἀνοδοῦ τοῦ πεσόντος συγκεντρωτικῆ καὶ μουγγῶ τοῦ ‘Οθωνος συστήματος.

‘Ιδὼν ἐγὼ ἐκ νέου βασιλείαν καὶ κυρίως τὰ αὐτὰ τοῦ παρελθόντος συμπτώματα, ἀηδίασας, ἔδωκα τὸν Νοέμβριον τοῦ 1867 καὶ πάλιν παραίτησιν. Τὸ δὲ κατόπιν ἔτος γενόμενος βουλευτῆς, ἀφήρσα τὸ προσωπίον τῶν ἐπιτηδεῶν, ἀποκαλύψας ἀπὸ τοῦ βήματος τοὺς δολίους κατὰ τῶν ἐλευθεριῶν σκοπούς τὸν ὄν. ‘Αλλ’ εἰς μάτην! οἱ θρασεῖς πρόβηται, ἐγὼ δὲ παρεβόησα... ‘Ενόμιζον οἱ ἄθλιοι ὅτι διὰ τῆς στετήσεως καὶ τῶν πιέσεων θὰ με κατέβαλλον, ἀλλὰ περιφρονῶν αὐτοὺς ἐξηκολούθουν νὰ παλαιῶ ἀπὸ τοῦ 1867 μέχρι τοῦ 1871, ὅτε ἐξηντλήθη οἰκονομικῶς καθ’ ὀλοκληρίαν...

... ‘Ελαθὼν τὴν ἀποστρατεῖαν καὶ ἀνέπνευσα πλέον. ‘Ὡστε βλέπετε ὅτι ὑποκρωμένους ἀκουσίως μέχρι τοῦ Μαρτίου 1877 ν’ ἀναμιγνύομαι ὡς ἐν ἐνεργεῖα στρατιωτικῆς εἰς τὰ τῆς πολιτείας, ἀνεμιγνύομαι καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν, ὅπως ἀποφεύγω τὰς καταδιώξεις τῶν ἀκαθοχοίρων.

‘Αλλ’ ἤδη ἔχων τὴν ἀποστρατεῖαν μου καὶ πάντῃ ἐλεύθερος νὰ ζῶ ἐν τῇ γωνίᾳ μου μετὰ τὰς δημοκρατικὰς μου ἰδέας, ἔως οὗ ἐνσαρκοθῶμαι, παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ με λησμονήσετε καὶ νὰ εὐχεσθε, ὡς ἐγὼ, ν’ ἀποκτήσῃ ὁ τόπος ἀνθρώπων...

... Εἶμαι πενηκοντούτης πλέον καὶ δὲν δύναμαι ν’ ἀλλάξω φρόνημα. ‘Αφ’ ἑτέρου ἐγεννήθη τὸ 1829 ὅτε ἡ ‘Ἑλλάς ἦτο δημοκρατικὴ, ἐλευθερία καὶ ἐπιβάλλουσα σεβασμῶν.

Γεννηθεὶς λοιπὸν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ, ἐπιθυμῶ καὶ ν’ ἀποθάνω δημοκρατικῶς.

1879

* Ἐγγονὸς τοῦ Θεοδ. Κολοκοτρώνη. ‘Απόσπασμα ἀπὸ τ’ ἀπομνημονεύματά του.

ΠΑΤΡΙΣ ΝΑ ΜΑΚΑΡΙΖΕΙΣ

Τοῦ Στρατηγοῦ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ

«Πατρίς νὰ μακαρίζεις γενικῶς ὅλους τοὺς ‘Ἕλληνες, ὅτι θυσίασθηκαν γιὰ σένα, νὰ σ’ ἀναστήσουν, νὰ ξαναεπιθεῖς ἄλλη μιά φορὰ ἐλεύθερη πατρίδα, πού εἴσουν χαμένη καὶ σθημένη ἀπὸ τὸν κατάλογο τῶν ‘Εθνῶν. ‘Ὅλους αὐτοὺς νὰ τοὺς μακαρίζεις. ‘Ὅμως νὰ θυμᾶσαι καὶ νὰ λαμπρύνεις ἐκείνους πού πρωτοθύσιασθηκαν στὴν ‘Αλαμάνια, πολέμωντας μετὰ τὴν δύναμη Τούρκων» κ’ ἐκείνους πού ἀποφασίσθηκαν καὶ κλειστήκαν ἐπὶ μιά μοντροῦλα μετὰ πλῆρες, ἀδύνατη, στὸ Χάνι τῆς Γραβιάς» κ’ ἐκείνους πού λυώσανε τὴν Τουρκία καὶ πασάδες στὰ Βασιλικά» κ’ ἐκείνους πού ἀγωνίσθηκαν σὰ λεοντάρια στὴ Λαγκαάδα τοῦ Μακρυνόρου, ὅπου πολέμησαν συγχρόνως σ’ αὐτὲς τὶς θέσεις πού ‘ναι τὰ κλειδιά σου—ἐν ἡ πόρτα τοῦ Μακρυνόρου, καὶ τ’ ἄλλο τὸν Θερμοπύλων. Κ’ ἀφοῦ πῆγαν κ’ ἀπὸ τὰ δυὸ μέρη ν’ ἀνοίξουνε δρόμο οἱ Τούρκοι, ἐκείνοι οἱ ἀθάνατοι, τόσο λίγοι, ὄγδονάνας στὴ Λαγκαάδα; γιόμωσαν τὸν τόπο κόκκαλα ἐκεῖ. Καὶ τοὺς καταδιάλυσαν, ἐκείνοι οἱ ὀλίγοι, στ’ ἄλλο τὸ μέρος τῶν Θερμοπύλων κ’ ἄλλοι. Αὐτεῖνοι σὲ ἀνάστησαν καὶ δὲ μήτικε δύναμη καὶ ζαϊρέδες καὶ πολεμοφόδια. Αὐτεῖνοι ψυχῶσαν ἐκείνους πού πολιορκούσαν τοὺς ντόπιους Τούρκους καὶ φρουρὲς» καὶ νηστικὸς κ’ ἀδύνατους τοὺς περιλάβαν καὶ τοὺς σφάζαν σὰν τραγιά. Καὶ τέλος πάντων πατρίδα, αὐτεῖνοι κατατρέχονται ἀπὸ τοὺς ‘Εκλαμπρότατους ἀπὸ τοὺς ‘Ἐξοχώτατους ἀπὸ τὸν κυβερνήτη σου κ’ ἀδελφοὺς σου. ‘Ὁ Αὐγούστίνος κ’ ὁ Βιάρος αὐτεῖνων τῶν σκοτωμένων τὶς γυναῖκες καὶ κορίτσια κυνηγοῦν. Αὐτοὺς τοὺς ἀγωνιστὰς κατατρέχουν καὶ τοὺς λένε νὰ πάνε νὰ διακονήσουν: —Ποῖος σὰς εἶπε, τοὺς λένε, νὰ σηκώσετε ἄρματα νὰ δυστυχήσετε;»

ΤΑΞΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΑΞΙΔΕΜΕΝΟΙ

Τῆς Μέλπως ΑΞΙΩΤΗ

Σφύριζαν οἱ καμπάνες τῆς ἀπελευθερώσεως, καὶ σφύριζαν μαζὶ καὶ τὰ καράβια στοὺς ταξιδεμένους. Σφύριζαν τὰ φευγιά... Γιὰ ὅσους εἶταν νὰ φύγουνε... Νὰ πάνε μακριὰ στοὺς τόπους. Σὲ τόπους πού γεννήθηκαν ἢ πού τοὺς περιμένανε: ἐγκατεστημένοι γονιοί, ἀξόφλητοι εἰς χρυσὸν λογαριασμοί, σταματημένα ἀρραβωνιάσματα, τοὺς ἀραγμένους ναυτικούς γλάροι καὶ θάλασσας καρτεριέες, καὶ μεθυσμένους ποιητὲς ὄνειρατα φευγάλα!

‘Ὅλοι αὐτοὶ ξεκίνησαν, τὰ μεταλλάκια ἀνέμισαν ἀπάνω στὰ μουράγια. Κ’ ἄλλα μεσὶ στάσης προσοχῆς καρτερᾶν ν’ ἀνεμισουν. ‘Αλεξάνδρεια, Κύπρο, ‘Ατλαντικός. Τὰ τελευταῖα ἐμπόδιά τους, θὰν τὰ τσακίσουν! Θὰ σαλπάρουνε! Πέντε χρόνια ἀγῶνας—ἐναντία στῆς κατοχῆς τὴν καθυστέρηση. Δὲ συμμαζεύονται φτερούγια πού μαθημένα τάχουν κ’ ἀνοίγουνται ὅλο καὶ πετοῦν. Κ’ ὅσοι πού μένουν πίσω τους, τοὺς λένε: ἄντεστε στὸ καλὸ, κ’ ὀγλήγορα νὰ σὰς ἰδοῦμε. Τέλειωσε ὁ πόλεμος! Κ’ ἡ ἀντίσταση! Λέβη τὴν ἀγκουρά σας, οἱ ταξιδεμένοι!

«Λέβα Κώστα τὴν ἀγκουρά, κ’ ἀπόψε εἶνε Χριστούγεννα κ’ ἔχεις κ’ ἐσὺ ταξίδι καὶ κάποια δουλειά».

«Τὸ ξέρω φίλοι» λέει ὁ Κώστας, κ’ ἀρπᾶ τ’ ἀραβιδάκι του. Σήμαιναν οἱ καμπάνες «Χριστὸς γεννᾶται σήμερον». Σήμαιναν οἱ καμπάνες καὶ διαλαλοῦσαν τὰ χροινιά «Χριστὸς γεννᾶται σήμερον, παιδιὰ μανάδων δίπλα πέφτουνε τὰ μπρούμυτα κ’ ἀνάσκελα στὸ χῶμα τῆς ‘Ἑλλάδας».

Σήμαιναν τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1944: συναγεμῶς στοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς πόλης τῆς ‘Αθήνας. Σ’ ὅσους πού εἶχαν καὶ διαφέντευαν: γέροντες τώρα κατάκοιτους παλιούς πολεμιστὰς γονιοῦς, μπλεγμένους σ’ ἐκκρεμότητες διεθνικὲς λογαριασμούς, τὰ λάβαρα ὄρκους καὶ σημαῖες τους, κ’ οἱ μεθυσμένοι ἀγωνιστὰς τοῦ δικίου τους κρασοβαρέλια.

Σήμαιναν τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1944: συναγεμῶς στοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς πόλης τῆς ‘Αθήνας. Σ’ ὅσους πού εἶχαν καὶ διαφέντευαν: γέροντες τώρα κατάκοιτους παλιούς πολεμιστὰς γονιοῦς, μπλεγμένους σ’ ἐκκρεμότητες διεθνικὲς λογαριασμούς, τὰ λάβαρα ὄρκους καὶ σημαῖες τους, κ’ οἱ μεθυσμένοι ἀγωνιστὰς τοῦ δικίου τους κρασοβαρέλια.

‘Απὸ Παγκράτι Γκούζη Ψυρρὴ καὶ Βουρλοπόταμο, Περαιὰ καὶ Καισαριανή. Χέρια ξεπροβοδάγανε καὶ ψυχὲς μουρμουρᾶνε: «ἀντεστε στὸ καλὸ μικρὰ μας καὶ μετὰ τὰς παιδιὰ—κ’ ὅσα πού δὲν ξαναπιστρέψετε, μεθάνω ἀπαλό ἀπαλό τουλάχιστον νὰ πάτε».

Καὶ στέκονται ὅλοι προσοχὴ καὶ πρῶτα ἀποχαίρετοῦν. Κ’ ὕστερα καρτεροῦν. Κ’ οἱ ταξιδιωτὲς φεύγανε. Κ’ οἱ ἀγκουρὲς λεβαράν.

Κάστρο γίνηκε ἡ πόλη μας. Δέντρα φευγίτικα πολεμιστρες τῆς. Πολεμιστὲς—ὁ κόσμος.

Καὶ σ’ ἕναν δρόμο ἀθηναϊκὸν πού φτάνει ἐκεῖ ἕνα σταύρωμα καὶ χουὰ κατὰ κάτω, παραμονὴ Χριστούγεννα, ἐπῆγε κεῖ καὶ στάθηκε ὁ Κώστας ὁ πολεμιστὴς. «Δὲ μὰς χαρίζεις καὶ τὸ ἄλλο σου ὄνομα;» τοῖπαν πουλιὰ περαστικά. «Κώστα νὰ με φωνάζετε, κ’ ὅπου καὶ νᾶναι θάρσῶ», τοὺς εἶπε τότε τὸ παιδί.

Πολέμαγε ἀποθραυίνος. Πέρασε ἡ νύχτα κ’ ἔφεξε. Πολέμαγε κ’ ἀνήμαρα ποῦταν ἡ μέρα τοῦ Χριστοῦ. Δίχως ψωμί κ’ ἄλατι. Πέρασε ἡ ὥρα, ἔμεσημέριαζε. Σφαιρὲς στ’ ἀραβιδάκι του πέρανε μιά κοπέλα τ’ ἄφηνε. Μὰ

κεῖ πού μεσημέριαζε δίχως ψωμί κ’ ἄλατι, ἦρθε κοπέλα μετὰ ψωμί. Ψωμί καὶ μπακαλιάρο. ‘Ἦταν τὸ ντόπιο σύμβολο τῆς διεθνούς ἀπολευθερώσεως. Στὶς δὲ κείνες τὶς ἀτέλειωτες πού πολεμᾶς πίσω ἀπ’ τὸν τοῖχο, πίσω ἀπ’ τὸ κλαρί, τὸ δέντρο, κ’ ὁ ξύλας πίσω ἀπὸ τὸ κάφκαλο τοῦ ἄλλου. Πού πολεμᾶς ἐσὺ τὰ τάνκς, σὰ νᾶσουν πὺ μὲγάλους τους, κ’ ἐτέντωνες τὴ γλώσσα σου σὰν τὰ σκουργίλια τ’ οὐρανοῦ, κ’ ἀκούμπανε ψίχουλα κάποια χέρια ἄορατα.

Πίσω ἀπ’ τὸν τοῖχο ὅπου πολεμᾶνε, ὁ Κώστας τέντωσε τὸ χέρι. «Φάε» τοῦπε ἡ κοπέλα κ’ ἔφυγε. Πέρασε μοθρονίτες γύρω του, ἔδωκε ἀπόκριση ἢ ἀραβίδα. Πίσω ἀπ’ τὴν πόρτα ὑπόγειου δυὸ μάτια γέρικα πέσαν ἀπάνω του, πειναλέα δυὸ μάτια. ‘Ἦταν ἡ ὥρα ἐκείνη ἢ ἔσχατη πού σκύλοι κ’ ἀνθρώπος παράθωβει ν’ ἀσπάξει ὁ ἕνας ἀπ’ τὸ στόμα τοῦ ἄλλου.

«Φάε κ’ ἐσὺ κακόμοιρε», λέει στὸ γέρο ὁ Κώστας, κ’ ἀρπᾶ στὰ γλῆγορα μιά δαγκωνιά, καὶ ρίχνει γλῆγορα μιά ντουφεκιά, καὶ βγαίνει ἀπ’ τὴν προκάλυψη καὶ τοῦ δίνει τὸ ρέστο. ‘Ερχεται βόλι καὶ τ’ ἀρπᾶ τὸ μισὸ κεφάλι του.

‘Αθαφτος ἔμεινε ὁ Κώστας κείνος ἂν κ’ ἐκκλησιὲς σημαίνανε, Χριστούγεννα σ’ ὅλη τὴ γῆ, κ’ ὁ γέρος ἔφαγε καὶ χόρτασε ἀπ’ τοῦ νεκροῦ τὴν προσφορά τῆς τελευταίας του ὥρας.

Καὶ στάθηκε ὕστερα, τὸν κοίταγε, ἔτσι πασαλεμένον στὰ αἶματα καὶ μουρμουράγε κ’ ἔλεγε: «Παιδάκι μου γιὰ μένα τόπαθες. Κ’ ἐγὼ πούκαμα νεκροθάφτης χρόνια, κ’ ἔχω θάψει χιλιάδες, καὶ μόνο ἐσὲ παιδάκι μου! πού νὰ σὲ θάψω τώρα... δὲν εἶνε τρόπος... δὲν μπορῶ...»

Οἱ γειτόνοι τὸν εἶδανε νὰ πέρνει τ’ ὄπλο τοῦ νεκροῦ καὶ νὰ στέκει στὴ θέσει του. ‘Ερριξε ὅλη νύχτα. Τὴν αὐγὴ βρέθηκε ὁ νεκρός. Μαζὶ τοὺς σήκωσαν πὺ ὕστερα. Τὸ παιδί καὶ τὸ γέρο.

Αὐτὸ γίνηκε στὰ Χριστούγεννα τοῦ 1944, στὴ διασταύρωση τῶν δρόμων Δερβενίων—Χαριάδου Τρικουπῆ, ὁ γέρος λέγουνταν—τ’ ὄνομά του δὲν βρέθηκε. Τὸ παιδί λέγουνταν μονάχα Κώστας, τ’ ἄλλο του δὲν τὸ ξέρομε. Ξέρομε μόνο ὅτι εἶτανε τοῦ λόχου «Λόρδος Βύρωνας».

«Λέβα τὴν ἀγκουρά, λέβα τὴν ἀγκουρά». Τέλειωσε ὁ πόλεμος κ’ ἡ ἀντίσταση. Πόσα φευγιά. Πόσοι ἐπιβάτες. Πόσα ταξίδια. Πόσα ἀράγματα. Πόσα πουλιὰ πετούμενα συγκεκριμένου ἀπειροῦ. Πόσοι πού κίνησαν. Μὰ δὲν ἐγύρισαν. Εἶνε στὶς μέρες μας οἱ περισσότεροι.

Καράβια καλοτάξια πού κάπου κάποτε ἄραξαν, σ’ ἐκείνους πού ξεκίνησαν ἀλλὰ ποτὲ δὲν γύρισαν, σ’ αὐτοὺς τοὺς δίχως ὄνομα καὶ μετὰ τὰ τόσα ὀνόματα τοὺς λιλιπούτιους κολοσσούς, χρυστᾶν σ’ αὐτοὺς τὸ φτάσιμό τους.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Τοῦ Γάλλου ποιητῆ Gabriel AUDISIO

‘Η ποίηση εἶναι κόρη τῆς μνήμης. Δυστύχημα γιὰ ὅσους δὲν τὸ μάθαν ἀκόμα: τὰ περὶφραντὰ τους παλάτια θὰ ξαναγυρίσουν γρήγορα στὴν ἀρχικὴ τους σκάνη. ‘Η ποίηση εἶναι κόρη τῆς μνήμης. Τὸ ἤξερα, τὸ στοχαζόμουν, μὰ δὲν μπορούσα νὰ τὸ ἀποδείξω. Εἶχα πεῖ κιόλας: «Ποίηση πού δὲν ἔχει περάσει στὴ μνήμη εἶναι ποίηση νεκρῆ». Ἀλλ’ ἐμὸν χρειάστηκαν οἱ τοῖχοι ἐνὸς κελλιῶ γιὰ νὰ μπορέσει ἡ ἀλήθεια τούτη νὰ μοῦ ἐπιβληθεῖ ὀλοφάνερα καὶ νὰ μ’ ἀναγκάσει νὰ τὴν κηρύξω στοὺς ποιητὲς σὰν εὐαγγέλιο. Μέσα στὴ φυλακὴ ἀπὸ χ τ η σ α τ η ν π ε ἰ ρ α π ὡς ἐπιτέ μ ο ν ἄ ρ α ἢ ἀπομνημνευμένη ποίηση, πὼς θὰ ζῆσει μονάχα ἡ ποίηση πού μπορεῖ ν’ ἀπομνημονευτεῖ.

Πὼς θὰ μπορούσα νὰ ἐμπιστευτῶ στὴ μνήμη μου τὰ ποιήματα πού σύνθετα ἂν δὲν τοὺς εἶχα δώσει μὴ μορφή πού νὰ καρφωθεῖ σὶ τὸ μου χωρὶς ἀνωμαλίες; Δὲν μπορούσα κἂν νὰ τὴ δώσω αὐτὴ τὴ μορφή: ἐ π ἰ θ λ ἠ θ η κ ε μ ὴ ν η τ ς. ‘Ὁ πρῶτος στίχος πού μοῦ ἤρθε ἦταν ἕνας στίχος ἀλεξαντρινός, μετὰ τὸ μέτρο, σύμφωνα μετὰ τὴν προσωδία τῆς πῆ ἀυστηρῆς παράδοσης. Τὸ ἔβιο ἐκκολούθησε κ’ οἱ ἄλλοι. ‘Η ρίμα δὲν τοὺς συνόδευε μετὰ στρατιωτικὸ βῆμα. Μὰ οἱ τόνοι καὶ τὰ ἀκρόντια εἶναι ἔτσι μοιρασμένα, πού ὁ μουσικὸς ρυθμὸς ἀντιστοιχοῦσε μετὰ τὸ ρυθμὸ τῆς ἔννοιας.

Γιὰ νὰ περάσουν οἱ στίχοι μου ὄχι πιά στὴν ὑπεροφημία μὰ στὸ σημερινὸ ἐλεύθερο κόσμο, ἔπρεπε νάχουνε τὸν τόνο τῆς πορείας καὶ τῆς κατάκτησης. ‘Επρεπε νᾶναι σκληροὶ καὶ στέρεοι. ‘Επρεπε νὰ μπορούσαν νὰ γίνουν διπλᾶ ἀντιληπτοί: νὰ τοὺς νοιώθει ἐύκολα δηλαδὴ καὶ τ’ αὐτὶ κ’ ὁ νοῦς. ‘Επρεπε τὸ περιεχόμενό τους καὶ ἡ μορφή τους νάβει ἀπλά καὶ καθαρά χωρὶς νὰ φοβούταν οὔτε τὴν ἀυστηρότητα οὔτε τὸ σθεναρὸ τόνο.

Εἶν’ ἀδύνατο νάχω κάνει μονάχος αὐτὴ τὴν ἀνακάλυψη. Μὰ γυρεῶ ἀπὸ τοὺς ποιητὲς πού φυλακίσθηκαν, νὰ ἐξηγηθοῦνε πάνω στὴν τέχνη τους. ‘Εχω κιόλας τὴν ἀπάντηση ἐνὸς ἀπ’ αὐτούς: τὰ σονέτα τοῦ Ζᾶν Νουάρ. Καὶ θαυμάζω ἀμέσως πὼς ὁ τόπος «μοντέρνος» αὐτὸς συγγράφας σύθεσε μέσα σὲ ποιήματα μετὰ σθερῆ μορφή τόσο «τέλεια» «κανονικὸς» στίχους.

Χωρὶς ἄλλο, ὁ Κασσοῦ κ’ ἐγὼ εἴμασθε λίγοι γιὰ νὰ μπορέσει νὰ βγεῖ ἕνα γενικὸ συμπέρασμα, ἕνας νόμος. Μὰ δὲν ἀντέχω στὸν πειρασμὸ νὰ βγάλω συμπεράσματα ἀπὸ τὰ δυὸ τούτα παραδείγματα. Εἶναι ἀστέιο νὰ λέμε πὼς ἡ φυλακὴ χρειάζεται τὴν κλασσικὴν προσωδία. Μὰ εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ ἀνθρώπινη μνήμη ἀπαιτεῖ μιά ποίηση καμωμένη γ’ αὐτήν.

Νὰ μὴ ἀποδείξῃ. Δὲν εἶχε ἐξοφλεῖ στοὺς συντρόφους μου στὴ φυλακὴ, πὼς κοντὰ τους τύνθετα ποιήματα, τὴ μέρα, τὴ νύχτα καὶ μερικὲς φορές μέσα στὶς χειρότερες ὄλικες περιστάσεις. Κολακεύομαι πού ἐνοιῶσα πὼς δὲν τὸ βοίσκανε μῆτε γελῶσι μῆτε παράλογο. Βλέπανε πὼς αὐτὸ ἦταν ἡ ψυχικὴ μου σωτηρία καὶ σεβόνταν τὴν ποιητικὴ μου δέηση.

Μὰ οἱ σύντροφοί μου κἂνανε κάτι παραπάνω. Μιά μέρα... Μιά μέρα μετὰ ρωτήσανε: —Κ’ ἂν δὲν ξανάθωβε πιά, ποῖος θὰ μάθει τὰ ποιήματά σου. Ξαφνιασθήκα γιὰτὶ δὲν τόχα στοχαστεῖ. Κ’ ἐνοιῶσα ξαφνικὰ πὼς εἶναι, πραγματικά, φοβερὸ γιὰ ἕνα δημιουργὸ νὰ σκέφτεται πὼς ἐκεῖνο πού δημιουργεῖ κινδυνεύει νὰ χαθεῖ μαζὶ του γιὰ πάντα. —Τότες, εἶπανε, θὰ τὰ μάθουμε μαζὶ σου. Κ’ ἂν λάχει καὶ δὲ ζῆσεις ἐσὺ, θὰ τὰ λέμε μιά μέρα στὴ θέσει σου. —‘Ας με καταλάβουμε καλὰ: Δὲν ἱσχυρίζομαι πὼς ἀπὸ δω καὶ πέρα πρέπει ἔτι ἡ ποίηση ν’ ἐκκολουθεῖ «τὸ νόμο τοῦ κελλιῶ». Οὔτε καὶ κηρύσσω τὴν καθαρὴ κ’ ἀπλή ἐπιστροφή στὸν ψευτοκλασσικισμό. Μὰ στοχαζόμουν πὼς τὸ σὺ γ χ ρ ο ν ο πνεῦμα τῶν ποιητῶν μας θὰ δημιουργήσει ἕνα δικὸ του κλασσικισμό. Αὐτὴ ἦταν ἡ πεποίθησή μου ἐδῶ καὶ ἐκκοσι χρόνια: σήμερα ἔχει ἰδαιτέρως δυναμώσει. —‘Ὁ ‘Αραγκὸν ρίχτηκε μετὰ ὀρμὴ σ’ ἕναν κόσμο ἀπὸ στρόφες ἀπὸ πλοῦσιες ρίμες πού ξαναβρισκοί, χαρίζοντες μίαν τέρψη γιομάτη ἐκπλήξη σ’ ἕνα πλατὺ κοινῶ. Οἱ νέοι ποιητὲς δείχνουν μετὰ τὸν τρόπο τους τὴν περισσότερο ἢ λιγώτερο σκοτεινίη, τὴν περισσότερο ἢ λιγώτερο ὀμολογημένη ἀνάγκη γιὰ μιά ποίηση πὺ σφιχτοδεμένη. Τοὺς βλέπομε νὰ κατασιάνονται μ’ αὐτὸ πότε μ’ ἀφέλεια, πότε μ’ ἀδεξιότητα, πότε ἀργὰ καὶ πότε πολὺ ἄνετα. Θὰ πρέπει σὲ λίγο νὰ κρῖνουμε σὲ ποῖο βαθμὸ θὰ κάνει τὴν καινούργια τούτη στρόφη ἢ παράνομη ποίηση, πού εἶναι λιγώτερο φορτωμένη ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ μετὰ συμπλέγματα καὶ νιάζεται περισσότερο γιὰ τὴν ὁμαδικὴ δράση. Νὰ κρῖνουμε ἕκδοια ἂν ἡ λεγόμενη ποίηση «τῆς περιστασης» δὲν βοηθήσει καλύτερα ἀπὸ κάθε τί τοὺς ποιητὲς ν’ ἀποχτήσουνε τὴν ἔγνινια τῆς διαρκείας. Γιατὶ κραταίει μόνον αὐτὶ εἶναι σκληρὸ, ὅτι ἀντέχει στὰ δόντια.

‘Ὅλα τούτα τὰ λόγια θάτανε μάταια ἂν ἀποβλέπανε μονάχα στὴν τέχνη καὶ στὴν τεχνικὴ. ‘Ὅχι πὼς τὶς περιφρονῶ. ‘Αντιθέτως. Μὰ θέλω νὰ πῶ πὼς οἱ ποιητὲς ἔχουν ἔτσι συνηθεῖ νὰ περιφρονοῦνε τὶς μορφικὲς ἀνάγκες τῆς τέχνης τους (καὶ ἐναλλάξ πὼς ἡ ποίηση εἶναι κ’ αὐτὴ τέχνη) πού δὲν θ’ ἀποφασίσουνε ποτὲ νὰ φτάσουμε στὸν κλασσικισμό τους μετὰ τὴν τεχνικὴ. —Ἐνῶ μετὰ τὸν ἀνθρώπο... Κ’ ἐδῶ ἦρθε νὰ με ξαναφατῆσει ἡ πείρα τῆς φυλακῆς. Κ’ αὐτὸ θὰ τ’ ἀποδείξω μ’ ἕνα ἀτομικὸ παράδειγμα.

Τὴν πρώτη βραδιά πού μπῆκα στὸ κελλί μου, οἱ σύντροφοί μου πού ἤξεραν ἀόριστα πὼς ἤμουνα λογοτέχνης μου ζήτησαν νὰ τοὺς «ἀπαγγεῖλω κάτ’». Ἦτανε σκοτάδι. ‘Εκανε κρῦο κ’ ἐμεῖς ριγούσαμε ὄρθιοι στριμωγμένοι ὁ ἕνας πάνω στὸν ἄλλο, χωρὶς νὰ βλέπομαστε. ‘Απάγγειλα ὅτι μοῦ ἐρχότανε στὸ μυαλό: Ρουσσώ, Μπωντλαίρ, Μαλλασουέ, Οὐγκώ καὶ Ρεμπώ. ‘Απάγγειλα πολὺ, κ’ οἱ σύντροφοί μου λέγανε: «Κ’ ἄλλο!». Πίστευα πὼς τελείωνα κ’ αὐτοὶ ξαναλέγανε: «Κ’ ἄλλο!».

Βρισκόμαστε στὸ σκοτάδι καὶ τὴν παγωνιά, μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμο, κλεισμένοι μέσα στὴ φυλακὴ ἀπὸ χτήνη, χωρὶς βοήθεια καὶ μετὰ τὴν ἀπειλὴ τοῦ χειρότερου (Συνέχεια στὴ σελίδα 14)

‘Ὅλα τούτα τὰ λόγια θάτανε μάταια ἂν ἀποβλέπανε μονάχα στὴν τέχνη καὶ στὴν τεχνικὴ. ‘Ὅχι πὼς τὶς περιφρονῶ. ‘Αντιθέτως. Μὰ θέλω νὰ πῶ πὼς οἱ ποιητὲς ἔχουν ἔτσι συνηθεῖ νὰ περιφρονοῦνε τὶς μορφικὲς ἀνάγκες τῆς τέχνης τους (καὶ ἐναλλάξ πὼς ἡ ποίηση εἶναι κ’ αὐτὴ τέχνη) πού δὲν θ’ ἀποφασίσουνε ποτὲ νὰ φτάσουμε στὸν κλασσικισμό τους μετὰ τὴν τεχνικὴ. —Ἐνῶ μετὰ τὸν ἀνθρώπο... Κ’ ἐδῶ ἦρθε νὰ με ξαναφατῆσει ἡ πείρα τῆς φυλακῆς. Κ’ αὐτὸ θὰ τ’ ἀποδείξω μ’ ἕνα ἀτομικὸ παράδειγμα.

Τὴν πρώτη βραδιά πού μπῆκα στὸ κελλί μου, οἱ σύντροφοί μου πού ἤξεραν ἀόριστα πὼς ἤμουνα λογοτέχνης μου ζήτησαν νὰ τοὺς «ἀπαγγεῖλω κάτ’». Ἦτανε σκοτάδι. ‘Εκανε κρῦο κ’ ἐμεῖς ριγούσαμε ὄρθιοι στριμωγμένοι ὁ ἕνας πάνω στὸν ἄλλο, χωρὶς νὰ βλέπομαστε. ‘Απάγγειλα ὅτι μοῦ ἐρχότανε στὸ μυαλό: Ρουσσώ, Μπωντλαίρ, Μαλλασουέ, Οὐγκώ καὶ Ρεμπώ. ‘Απάγγειλα πολὺ, κ’ οἱ σύντροφοί μου λέγανε: «Κ’ ἄλλο!». Πίστευα πὼς τελείωνα κ’ αὐτοὶ ξαναλέγανε: «Κ’ ἄλλο!».

Βρισκόμαστε στὸ σκοτάδι καὶ τὴν παγωνιά, μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμο, κλεισμένοι μέσα στὴ φυλακὴ ἀπὸ χτήνη, χωρὶς βοήθεια καὶ μετὰ τὴν ἀπειλὴ τοῦ χειρότερου (Συνέχεια στὴ σελίδα 14)

ΜΑΝΗ

(Μοιρολόγι σὲ νὸν ἤρωα τοῦ 1943)

Τοῦ ‘Αγ. ΘΕΡΟῦ

«Σπῆτια ξεσηπτισμένα μου κλειδιά παραδομένα μ’...» (Δημοτικὸ τῆς Μάνης)

Στοῦ Μέζαπου τὸ κάστρο, στὸ Τηγάδι, στὴν ‘Αποσκιαδερῆ, τὴ Μέσα Μάνη κλαῖν τοῦ Φαμέγιου τὸν ὄγιο οἱ Νικλιάνοι.

Τὶς προκοπὲς παινεῖουν του, τὶς χάρες, τῶν χρονῶν μου λιγώτερον κατάρεις καὶ γδικιωμὸν ἀμόνουνε οἱ δυὸ φάρεις:

‘Η φάρα κ’ ἡ σειριά τῆς δόλιας μάνας καὶ τῆς ἀρρεβωνιαστικῆς του τῆς Νικλιάνας τῆς πανέριας διαάρφανης, τῆς ‘Ανας.

—‘Αφέντη μου καὶ γιέ μου, νοικοκύρη, τῶν χρονῶν μου λιγώτερον πιά οἱ γύροι! Πού θ’ ἀκουμπήσει ἡ κεφαλὴ μου, σὰ θὰ γείρει;

—‘Αλιά μου ἐγὼ! δίχως στεφάνι χήρα!

ΟΙ ΝΕΟΙ ΜΑΣ

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΓΚΑΓΚΣΤΕΡ

ΠΟΛΕΜΙΚΟ

... Στο έμπασμά του οι φωνές ήρε-
μασαν άπτομα, και τ' αὐτὴ τῶ Κορ-
μπόλη δὲν ἔπαισε παρά ἀδιόφορες, συ-
νηθισμένες ἀμιλίες—ἦτανε φανερό πῶς,
πολλοὶ εἶχαν ἀλλάξει κουβέντα. Κι' ὁ
Κοζομπόλης νιώθει ἔτσι ἕνα ἀσάρεσκο
συναίσθημα νὰ τὸν γιαιρίζει—μὰ, ἀπέ-
σπασε τὸ τυμπικὸ γι' αὐτόν. Δὲν ἦταν κα-
θόλου ἕνας τρώχος, τὸ δὲος ἐκεῖνο ποὺ
ἐνέπνευε στὸ κομῆτο, ὅπου ἔπαινε ἰο-
λις νὰ σμίξει τὰ παχειά του φρούδια γιὰ
ν' ἀρχίσουν ὅλοι νὰ τρέμουν. Γιατί δὲν
ἦταν τώρα παρά ἕνας φόδος γιὰ τὴν πα-
λιανθρωπιά του, μὰ ἐπιφύλαξη ποὺ ἔ-
παιρναν ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀγωνιστοὶ, οἱ μισοί,
ἀγνοοῦσι τοῦ, ποὺ ζεφεύσαν ὡστόσο ἀπ'
τῆ δικαιοσύνη του—ποὺ κάτω ἀπὸ τὸ
ἔθος του τ' ἀδιόφορο, ἀπὸ τὸ βραβιαμέ-
νο τὸ χαίρεισμά του, μάντευε ἕνα μισὸς
φλογερό και μίαν ἀήλια, σάν γιὰ κατὶ
τὸ συχαμένο. Αὐτὸ τὸν ἔκανε ἔξω φρε-
νῶν—σίγουρα πὼς δὲν ἦταν γι' αὐτοῦ
τὸ παλληκάρι, ὁ ἀντρας ὁ ἠρωϊκὸς, ὁ
τύραννος καὶ ὁ μισοφύς. Πῶς τὸν μισοῦ-
σαν ὅλοι αὐτοὶ ἔδω, τὸ ἦξερε ὁ φλόδος δι-
ὅπως δὲν τὸ ἤθελε: νὰ τὸν μισοῦν μὲς
στὴν ἀδυναμία του καὶ νὰ τὸν προσκυ-
νοῦν—αὐτοὶ δὲν εἶχαν αἰσθανθεῖ ποτὲ τὴ
δύναμη τοῦ ἀπάνου του.

Ἔχεν ὡς τώρα ζήσει πολλές φορές τὸν
κίνδυνον, κι' οἱ ἀπειλὲς δὲν τὸν τρομά-
ζανε. Μὰ τώρα τελευταία φτάναν ὡς τ'
αὐτὰ του κουβέντα ποὺ δὲν θὰ ἔπρεπε
ἴσως νὰ τίς παίρνει τόσο ἀνήφιστα. Οἱ
ἀντάρτες πλῆθαιναν, ὁ κόσμος ἔπαιρνε
ἄρρωστος, οἱ Ἴταλοὶ δὲν ἔπαινε πιά τὴ
δύναμη νὰ ἐπιβληθῶν σάν πρώτα. Καὶ αὐ-
τὸς ποὺ εἶχε δώσει πιά τὴν τύχη του μα-
ζὶ τους, ἔνωσε τώρα μὴ λυσοσμένη ἐ-
πιθυμία νὰ κρατηθεῖ, νὰ μὴν τοῦ πάρουν
τὸν ἀέρα, νὰ τρομοκρατήσει χειρότερα
ἀπ' ὅσο ὡς τώρα τὸ εἶχε κάμει. Κι' ὅσο
μεγάλωναν οἱ δυσκολίες, τόσο αὐτὸς δι-
ψόφουε. Καί, δὲν ἦταν πιά σάν πρώτα,
τότε ποὺ μὲ ἕνα νεῦμα μόνον ἔμπορευ-
σε νὰ κάνει τὸν καθένα νὰ πέσει στὰ
πόδια του, σ' αὐτὸ τὸ χωριὸ του καί
σὰ νὰ εἶχε ἀλλάξει. Πῶς λίγο λίγο ἐ-
κείνοι εἶχαν πάρει ἄρρωστος; Ἀναπόλησε
τὸν καιρὸ ποὺ ὅλα ἦταν δικὰ του, ποὺ
τίποτα δὲν θὰ μπορούσε νὰ τοῦ διαφι-
σητήσῃ τὴν κυριαρχία του.

... Ἀπὸ τὸ ἔθος τοῦ σπιτιοῦ τοῦ ποὺ
δουλοῦσε, κοιτοῦσαν τὰ θέρματα τὸ χωριό,
κατασκώπιον, προσοπαρτημένον, δικά του.
Ἐξοφῶν τὸ φαῖνταν πῶς μὴ μικρὴ
ἀγρία, ἕνα λυχνιὰ φώτιζε ἀπὸ κάπου,
παρὰ τὴ διαταγὴ γιὰ τὸ σποκοτισμό.
Κι' ἕνα χαμογελο ἀνεβαίνει ἀπὸ μέσα του,
στὸ νοῦ τοῦ διαγραφόνταν τὸ δνομα τοῦ
νέου θύματος του.

Στὸ ἀπρότιον ἐκεῖνο χωριὸ ποὺ ἡ ξε-
νικὴ τυραννία δὲ θὰ μπορούσε νὰ τὸ
φτάσει, ἐκείνος ἀγρυπνοῦσε γιὰ τὴν πιὰ
ἀσπρητή πτήση τῶν διαταγῶν τῶν
συμεῶν καὶ κυρίων του ὑπερέβαλε
καὶ θέσπιζε δικά του, γιὰ τὴν ἐκμετά-
λευση ποὺ μὲ τὴ μορφή προσιμῶν γέμιζε
τὶς ἀποθήκες του μὲ εἶδος: Βαρβαλία τὸ
ἀδοῖ ἐφνευε ἀπ' τὸ σπῆτι του καθὲς τόσο
γιὰ τὸ Γόθειο, ὅπου εἶχε ἀνθρώπους νὰ
τὸ ἀγοράσουν γιὰ τὴν Ἀθήνα. Διατη-
ροῦσε μὴν ἀλόκληρη συμμαρία δικά του,
ἀνθρώπων ποικιλμένων καὶ μεγάλων
ποῦ, μὴ μωρία στὴν ὁποία οἱ Ἴταλοὶ εἶ-
χαν τὸ μέρος τους, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνότι-
οι οἱ προταγωνιστές. Ἐκείνος ἐφεύρι-
σκε διαρκῶς νέους τρόπους γιὰ τὴν ἐκ-
μετάλλευση, χωρὶς νὰ παίρνει νὰ χρῆσι-
μοποιεῖ τὴν πρώτη μέθοδο μὲ τὴν ὁποία
μπερὶ σπῆ δουλείας τῶν κρυμμένων ὄντων.
Τὸ νὰ εἶχε στείλει τὴν ἀποθήκη, αὐτὸ δὲ
σημαίνει στὸ τέλος τίποτα. ἔπαινε πῶς ὁ
χωρὶκὸς μπορούσε νὰ πληρώσει, καὶ αὐ-
τὸ, εἶτε παρουσιαζε (κάνοντας τὸ) ἀδύνα-
τα δυνατὰ νὰ οἰκονομῆσει ἕνα πιστόλι ποὺ
πολλὲς φορές τοῦ τὸ προμήθευε ὁ ἴδιος
μὲ τοὺς ἀνθρώπους του σὲ ὑπέρογκες τι-
μές) ἔτσι κι' ἄλλως δὲν ἦταν τρόπος νὰ
τοῦ ἐπάρει, θεὸ πλῆθος, ἕνα τὸν περι-
κάτω ἐκεῖ ἡ «Καραμυνηρία». Ὁ Κοζο-
μπόλης ἦταν ἐκεῖ ὅπως τὸ σπῆτι του,
καὶ ἀναποῦσε νὰ περιποιεῖται ὁ ἴδιος τὰ
θύματα του. Προτιμοῦσε τὸ εἶλο μὲ πνο-
νιες—εἶλο εἰς ἐρικρινικό, ποὺ ὁ ἴδιος εἶ-
κάμει μ' αὐτὸ τὴ γνωριμία του ἐκεῖ
μέσα. . .

Ἦταν τότε τίς ἀρχές τῆς Κοζόλης,
οἱ Γερμανοὶ εἶχαν σαράσει τὴν Πελοπόν-
νησο, καταδιώκοντας ὡς μέσα στὰ πιὰ
ἀπρόσιτα χωριὰ τῆς Μάνης, τὰ στερνὰ
ἀπεινιάρια ἀπ' τοὺς Ἐγγυλάτους, ποὺ
δὲν ἔχουν καταφέρει νὰ υπαρκοῦν γιὰ
τὴν Κορήνη. Ὅταν καὶ ἡ τελευταία ὁ-
μάδα διακόθηκε, οἱ Γερμανοὶ ἄφισαν τὴ
βέτη τους στοὺς Ἴταλους, ἐκείνοι ἀπέ-
σπασε ζήτησαν (ὅπως πέρα αἰῶνων τοὺς
εἶχε διδάξει) νὰ ἐξασφαλίσουν τὴ θέση
τους. Ἡ ἀσυνειδήσια καὶ ἡ τυφλὴ ἐπιάν-
θεια ἔγιναν οἱ συννερατές τους—ἀρχισ
ἔτσι μὴ σειρά ἀπ' προδοσίας, γιὰ Ἐγ-
γυλάτους ποὺ περιβάλλει ὁ τάδε, γιὰ Ἐγ-
γυλάτους ποὺ κρύβει ὁ ἄλλος. . .

Ἁ Κοζομπόλης βρέθηκε τότε νὰ συν-
τηροῦε δὸ Καναδοῦς. Τὸ σπῆτι τοῦ ἦταν
μεγάλο και μωχαχό. Ὅποτε ἔχσαν γιὰ

λίγο σάν σὺντροφος, ἐκείνοι κρυμμένοι ὀ-
λη τὴ μέρα, ὁ Κοζομπόλης γυρίζοντας
ἀπ' τὸ πρῶτο γιὰ νὰ τοὺς φέρνει τὸ
βράδυ τὰ νέα. Μὰ ὅλο και πιὸ ἀνηυ-
χαστικά γίνονταν τελευταία, οἱ προδο-
σίες παίρνανε δρόμον, ὅλες οἱ παλιές δια-
φορές βγαίνανε τώρα στὴ φῶρα. Ὡστόσο
τὰ βράδυ οἱ τρεῖς τους τὰ ξεγυροῦσαν
ὅλα. Οἱ Καναδοὶ διηγόνταν ἱστορίες ἀπὸ
τὴν πατρίδα τους, ποὺ ἦταν ἱστορίες ἀπὸ
μιά χώρα ποὺ εἶχε τὸση σχέση μὲ τὴ
δεύτερη πατρίδα τοῦ Κοζομπόλη, τὴν ὀ-
ληθιτὴ του πατρίδα.

Ἁ Κοζομπόλης εἶχε ζήσει στὴν Ἀμε-
ρική, εἶχε κάμει ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα
ἐκεῖ, καὶ εἶχε καταλήξει γκάγκστερ. Θυ-
μῶταν μὲ νοσταλγία ἐκείνη τὴ ζωὴ
ἦταν μὲς στὸ αἷμα του καὶ ποὺ τόσο
ἀδρα τελεῖσσε. Τὸν εἶχαν ἀπέλασει. Καί
τότε εἶχε γυρίσει πίσω στὴ μικρὴ του
τραχειὰ πατρίδα, ὅπου μὲ τὰ χρήματα
ποὺ εἶχε καταφέρει νὰ γλυτώσει, ἔμπο-
ρεσε ν' ἀρχίσει τὴ ζωὴ ἐνὸς κτηματία,
ποὺ δὲν εἶχε παρά νὰ ἐπιβλέπει τοὺς
σήμερους του—ζωὴ ἀναρῆ, μὰ ποὺ ὅσο
κἀποῦσαν κληρονομία ἐκείνη τὴ συνεί-
δηση ἄρρωσ νὰ ὀπτασθεῖ σ' αὐτήν. Κα-
θὼς δὲν ἦτανε ἐξ ἄλλου νέος, νόμισε πῶς
εἶχε ἐσφλησει. Ὡσποῦ ἡ θύελλα τοῦτῃ
τὸν ζήτησε. Καί τότε εἶδε ἔξωφρα πόσο
δὲν εἶχε ἀλλάξει, πῶς ἄφισσε ἀκόμα γιὰ
περιπέτεια καὶ γιὰ κίνδυνον—νὰ ζήσει!

Ὅταν μὴ μέρα οἱ Ἴταλοὶ τὸν εἶχαν
καλέσει στὸ Γόθειο. Πῆγε γνωρίζοντας
πῶς εἶναι προδομένος. Τὸν περιποιήθη-
καν στὴν ἀρχὴ, ἔπειτα τὸν ἀπειλήσαν,
στὸ τέλος τὸν ἐπέταξαν στὸ ὄπλομα. Τὸν
δείρνανε, τὸν βασανίζανε, μὰ δὲ μαρτύ-
ρησε. Καί τὸν ἄφισαν νὰ γυρίσει στο
χωριὸ του.

Μὰ ἀπ' τίς ἐπιόμενες μέρες οἱ Ἴτα-
λοὶ μπλοκάραν τὸ σπῆτι του, πιάσανε
τοὺς Καναδοῦς, κι' ὁ ἴδιος μόλις τὰ κα-
τάφερε νὰ ξεγλυοτρήσει ἀπὸ μὴ μωσι-
τικὸ σταῦ ποὺ ἔβγαζε στὸ βουνό, καὶ ποὺ
μόνος αὐτὸς ἦξερε. Ἐπειτα τὸν κωμηγ-
σανε γιὰ κάποιον καιρὸ χωρὶς νὰ μπο-
ροῦν νὰ τὸν πετύχουν. Κάποτε ἕνα ἀπό-
σπασμα ἀπὸ δικὸς μας χωροφυλάκιο,
παρὰ λίγο νὰ τὸν εἶχε συλλάβει. Ὁ Κοζ-
μπόλης σκότωσε τὸ ναυιτάρχη καὶ τὰ
κατάφερε πάλι νὰ τὸ σκάσει. Μὰ μὴ
σφαίρα τὸν εἶχε πάρει στὸ χέρι. Κατὰ-
λαβε πῶς ἦταν πιά χαμένος, ὁ χειμῶνας
ἐρχόταν ἀδυσπότητος. Πῆγε ἴσως τοῦ
παροδῶθηκε στοὺς Ἴταλους. Ὡστόσο ἀπὸ
λίγο ἐναντύρισε στὸ χωριὸ του. Καί τότε
ἔρχισε μὴ ἱστορία καταδόσεων καὶ
ἐκδικασῶν, μὴ τρομοκρατία ποὺ ὄλοσεν
ἔπαινε διαστάσεις καὶ ποὺ σὰ σὺνερο
βαρὺ πλάκωνε ἀπάνου στὶς ψυχὰς τῶν χω-
ριανῶν του.

Κι' ὁ Κοζομπόλης ζοῦσε πάλι στὸ
στοιγεῖο του—καλύτερ ἀπὸ κάθε ἄλλη
φορὰ γνώρισε τώρα τὸν ἐαυτό του. Ἡ
θέση του τοῦ τὰ ἐπέτρεπε ὅλα, ἦταν ἀ-
σφαλὴς καὶ συγχρόνως ἐγερσιμὸς ὄ-
στερ ἀπὸ μίαν ἀήλη προσημία. Αὐτὸ
τὸ ἦξερε, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ τὸ συλ-
λογιζέται. Τὸ ἄρεσε νὰ πιστεύει πῶς θὰ
μπορούσε νὰ τὰ καταφέρει, ἀνάκα και
τότε. Μὰ ὅσο μπορούσε θὰ κρατιόταν
σὲ τοῦτῃ τὴν κατάσταση.

Καὶ νὰ τώρα ποὺ ὁ κίνδυνος πάλι τὸν
ζῶγανε. Ὁ κίνδυνος ἦταν πάντα στὸ αἶ-
μα του, μὰ τώρα φοδῶταν. Εἶχε κάμει
πολλά, καί, χωρὶς νὰ μετανοήσει γι' αὐ-
τὰ, ποὺ φαῖνταν πῶς τὸ βράνανε τὸ
χέρι. Αὐτὸ τὸν ἔκανε πιά ὄνομα, μὰ δι-
καί πιὸ ἀποφασιστικό. Περῆρε, φοδῶ-
τα νὰ πεθάνει. Καί πρῶτος νὰ κάμει
ἀκόμα πολλά, νὰ ἀράξει, νὰ βασανίσει,
νὰ σκοτώσει!

Στὸ νοῦ τοῦ ἦσαν πάλι ἀθελά του,
τὰ μάτια τῶν ἀγνώτων, ἕτσι ὅπως τὸν
εἶχαν κατὰξεί τὸ πρῶτο, προσπερνάντων
τον. Κι' αὐτὸ τοῦ ἔκαμε κακό. Τὸ φαῖ-
νόταν τώρα σάν ἕνα κακὸ σημάδι, μέγ'
στὴν ψυχὴ τοῦ ἔπαιρνε τὴ σημασία μὴς
συμφοράς ποὺ ἐρχεται. Κι' ἔξισαν τὸν
φάνηκε πῶς τὰ μάτια ἐκεῖνα ἦταν ἐκεῖ
κοιτῶν του, πῶσο του, καὶ τὸν κοιτοῦσαν.
Ἐπειδὴ μὲ περιφρόνηση τὴν ἴδεα αὐτῆ,
ὕστερα μὴ ὑποτάσσεται νὰ συγκαταθεῖ,
γύρισε πῶσο του. Πῶσο του ἐκεῖ, ὡς ἀπό-
σταση δέκα βημάτων, τρεῖς ἀντρες περ-
πατοῦσαν γοργά, μὰ δὲν τὸν κοιτάζαν.
Ἀκούμπησε τὸ χέρι του πάνω στὸ πιστό-
λι του καὶ τοὺς ἐξέτασε. Κατὰλαβε πῶς
ἦταν τρομαγμένους. Προσπάθησε νὰ λο-
γιωνεῖται, κι' ἐπειδὴ εἶπε πῶς δὲν θὰ μπο-
ρούσε νὰ ἠγυάσει ἕνα ἐκείνοι ἐξασκοῦ-
νοθῶσαν νὰ πηγαῖνον ἀπὸ πῶσο του, στα-
μάτησε. Οἱ τρεῖς τότε προχώρησαν, τὸν
προσπερῶσαν, κι' ἔπειτα γυρίζοντας ἀε-
φανα ἀδείσαν τὰ πιστόλια τους ἀπάνου
του. Ἐπείσε πρὶν προτάσει νὰ κάμει
μὴ κίνηση, ἐνῶ τὸ ἀλόγο τοῦ ἐφευγε
κατὰβόνας. Τότες οἱ τρεῖς ἀντάρτες
πλησίασαν κι' ὁ ἕνας φηλόσωνε ἕνα καρ-
τί, τὸ κάρπασε μ' ἕνα μαχαίρι στὴν καρ-
διά τοῦ Κοζομπόλη:

— Αὐτὸ γιὰ τοὺς προδοτές!

ΑΝΤΡΕΑΣ ΜΠΟΥΡΤΖΙΝΟΣ

**Εἴμαστ' ἐμεῖς ἡ Νέα Γενιά
ποὺ δὲν τρομάζει ὀργὴ καμιά,
καὶ τὸν παλιὸς γκρεμίζουμε βωμοὶς
εἴμαστ' ἐμεῖς ποὺ μὲ σταθιά,
μὲ φλάμπουρα καὶ μὲ τσιπιά,
καινούργιους δρόμους φωτεινοὺς ἀνοίγουμε
μπροστά μας.**

**Εἴμαστ' ἐμεῖς ἡ Νέα Γενιά
ποὺ μὲ τὴ φλόγα στὴν καρδιά,
τὰ σίδερα τῆς φυλακῆς θὰ σπάσουμε μὴ
μέρα,
εἴμαστ' ἐμεῖς ποὺ μὲ φωτιά
καὶ ματωμένη τὴν καρδιά
τῆς λευτεριάς θὰ ὑψώσουμε παντιέρα
πέρα ὅς πέρα.**

**Εἴμαστ' ἐμεῖς ἡ Νέα Γενιά
ποὺ μὲ ὀρητὴ καὶ θερμὴ νιὰ
τὰ τεῖχη θὰ γκρεμίζουμε τῆς μαύρης
τῆς σκλαβιάς μας,
εἴμαστ' ἐμεῖς ποὺ ἡ Λευτεριά
μὲ νίκης δάφνινα κλωνιά
στεφάνωσε καὶ φίλησε τ' ἄδολα
μέτωπά μας.**

ΚΩΣΤΑΣ ΕΛΑΤΟΣ

ΕΠΙΤΑΦΙΟ

(Γραμμένον στὸ σταυρὸ, στὸν τάφο τοῦ Ἀπελλῆ
Μ. Καστανάκη, ποὺ σκοτώθηκε τὶς 18 Αὐγούστου
1944, στὴν Καστριώτισσα, πάνω στὴν Οἴτη, πολε-
μώντας τοὺς Γερμανοὺς).

**Μπροστά σὲ Σένα!
Τί θέλουμε τὰ δάκρυα στὰ μάτια;
Στὰ πλάτεια,
ἕνας λαὸς βροντάει τὸ αἶμα τῶν ἠρώων:
Ἐφονιστοὶ μπροστὰ στοὺς τάφους σας οἱ αἰώνες
λὲν παραμύθια: πέσατε σ' ἀγῶνες. . .**

**Καὶ σύ, Ἀπελλῆ!
Κ' ἔχτισες κάστρο αἱμάτινο μὴ μέρα.
Φοβέρα,
συντριφτικὰ κραυγὴ βογγᾶ ἡ φωνὴ σου πίσω:
Ἐμπρός! Φωτιά! Ξεσηκωθεῖτε σκλάβοι!
Μ' αἶμα ἀγνὸ ἡ Λευτεριά ἀνάθει.**

**Μ' αἶμα ἡ χαρά!
Καὶ σύ, νελώντας ἔδωσε τὸ αἶμα.
Τὸ στέμμα,
τὸ ζηλευτὸ Ἐγώ, τὸ κλώτσησε στὴν ἄκρη.
Κ' ἡ Λευτεριά, αἱμάτινη ἔβαψε τὴν πορφύρα
κ' ἔτσι, καθὼς ἀπλώνεται, τὸ αἶμα σταλάζει μύρα.**

ΠΑΝΟΣ ΤΣΑΚΑΛΑΚΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ «ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΘΡΗΝΟΥ»

Συμπληρώθηκε χρόνος ἀπὸ τὴ
μέρα ποὺ οἱ ξανθοὶ ἀνθρωποφά-
γοι ἔαπολυσαν τὴν πιὰ ὀλοκλη-
ρωτικὴ θηριαδιά τους στὴ χώρα
μας καὶ ρημάζαν τὸ μαρτυρικὸ
Δίστομο.

Ἄναστασι εἶναι οἱ γονεῖς κι' οἱ ξε-
τεροεῖς σπουδαστές τῆς Παίδ. Ἀκαδη-
μίας Ἰωαννίνων γιὰ τὸ ἄδιο ποὺ τὸς
γίνεται.
Ἐνῶ περιμέναν νὰ τελειώσουν μαζὶ μὲ
ἄλλους τοὺς ἀλλοιους σπουδαστές τώρα στὸ
θέλος τοῦ Ἰουη καὶ α. β. σ. σ. ζ. ζ. ἀέφα
μας ἦρε ἡ διαταγὴ τοῦ παρτελιναῖ
μόνο γι' αὐτοὺς τὸ σχολικὸ ἔτος ὡς τὶς
15 τοῦ Δεκεμβρῆ ἔ. ἔ.
Αἰτία εἶναι ἡ 45ήμερη ἀργία τῆς Ἀκα-
δημίας, ποὺ γι' αὐτὴν βεβαία δὲν εὐθι-
νονται τὰ παιδιὰ

Μία τέτοια ἀπόφαση ὄμως καταδικά-
ζει ὀδυσιαστικά τὰ παιδιὰ στὸ γάμο ἔ-
νους ὀλοκληρῶν χρόνον. Γιατί βέβαια στὴ
μέση τῆς χρονιάς οὔτε σὲ δημοσία σχολ-
εῖα μποροῦν νὰ διοριστοῦν σύμφωνα μὲ
τὴν κείμενη νομοθεσία, ἀλλὰ οὔτε καὶ σὲ
ἰδιωτικά, γιατί κι' αὐτὰ ἔχουν συμπλη-
ρωστικὸ τὸ προσωπικὸ ποῦ ἀπὸ τίς ἀρχές
τῆς χρονιάς.

Ὅμως οἱ σπουδαστές εἶναι φτωχοὶ νέοι,
μὲ προχωρημένη τὴν ἡλικία ἐξαιτίας τοῦ
πολέμου, καὶ πρέπει ὅσο τὸ δυνατὸ πῶ
γρήγορα νὰ ἐργαστοῦν σύμφωνα μὲ
τοὺς στρατευόμενα καὶ ἂ' ἀνεγκατοῦν ν'
ἀρτίσων μισὲς τίς σπουδῆς τους. Κι' ὅλοι
ἔξωρεο δταν μένουσι οἱ ἐξετάσεις πόσο
δύσκολο εἶναι νὰ τίς ἐξεραόσει.
Ἄλλοι πάλι ἀπὸ τοὺς σπουδαστές εἶ-
ναι παιδιὰ οἰκονομικῶν ἀπὸ τὴν Ἀνατολι-
κὴ Μακεδονία καὶ Θράκη ποὺ περιμένουν
ἐργαζόμενα νὰ τελειώσουν τίς σπουδῆς τους
γιὰ νὰ γυρίσουν στὶς ἰδιαιτέρες πατρίδας
τους. Δὲν εἶναι σωστὸ στὶς βαρεῖες τὸ
πολλὸν συμφορὰς καὶ προσθέτουμε κι' ἐ-
μεῖς νέες ποιοτικές καὶ βάρσανα. Δὲ
μποροῦν νὰ ἐξαντιλῶνται οἰκονομικά αὐ-
τές οἱ οἰκονομίες ἀλλοῦς 6 μῆνες περι-
μένοντας νὰ τελειώσουν τὰ παιδιὰ τους.
Νομίζουμε κι' ἐμεῖς ὅτι δικαίον εἶναι νὰ
παρταθεῖ τώρα ἕνα μέτρα ἡ ἐπίσημη ἔ-
κεία, ὅστε καὶ τὰ τυχόν κενὰ νὰ συμ-
πληροῦν καὶ ὅλες οἱ ζήμες κι' οἱ δυ-
σκολίες ποὺ ἀναφέρει νὰ προληφθοῦν.

Ο ΣΟΥΤΣΟΣ, Η ΣΑΤΙΡΑ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΣ

Τοῦ Μιχ. ΠΕΡΑΝΘΗ

Ἡ ἀφθονὴ προσφορὰ σατιρικῶν φύλλων
τοὺς τελευταίους καιροὺς δὲν εἶναι φαινόμενο
ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὴν διάρθρωση τῆς κοινωνι-
κῆς μας ζωῆς. Ἡ πολιτικὴ σατιρία ποὺ τὰ
προκαλεῖ καὶ τὰ τρέφει γνώρισε ἀνήλεες τὸ
μαστίγιον τῆς σατίρας κάθε φορὰ ποὺ συν-
θῆκες παρόμοιες ἐσφίγγαν τὴν ἀνασπὴν μας
ὑπὸ τὸ πρόσχημα μίας οἰασθῆποτε ψευδελευ-
θερίας.

Τὸ ἴδιο ἀνθισμα τοῦ σατιρικοῦ λόγου ἐξέ-
φωσαν καὶ οἱ πρώτες, μετὰ τὴν ἀποκατάσταση
ἐλευθέρου κράτους, δεκαετηρίδες. Καὶ ὁ Ἀ-
λέξανδρος Σούτσος ἀδραξεν εὐκαιρίας καὶ
χτύπησε καταστάσεις ὄχι, ἀληθινὰ, διαφορετι-
κῆς ἀπὸ τίς πρόσφατες ἐκεῖνες ποὺ διέπουν ἀ-
κόμη τὴν πολιτικὴν καὶ ζωὴν.

Ἁ Ἀλέξανδρος Σούτσος: Ἐὰ θυμάστε
βέβαια κάποια ἀπὸ τίς ἀφελεῖς ρομαντικῆς
στροφές του ποὺ ἐπέζησαν ὡς σήμερα σάν
δείγματα τῆς ψυχρῆς, κενῆς καὶ ἀπροσγεωτῆς
ποιητικῆς ρητορείας του.

Ἁ Κορσικανὸς ὁ ἔχων
τὸν Ταυγετὸν πατρίδα
καὶ εἰς μίαν μόνην ὄραν
τὴν γῆν παίξας τὴν γῆν χάσας
εἰς τοῦ Βατερλώ τὴν χώραν. . .

Εἶναι ὁ γαλλοτραφεὶς φαναριώτης ποὺ ἱ-
δεολογῆται μὲ τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησία, ποὺ ρο-
μαντικοποιεῖ τὰ περιστατικὰ τῆς ἔθνευσερίας,
ποὺ μεγαλογυροῖ μὲ σχοινοτενεῖς καὶ ἀθαβεῖς
δεκαπεντασούλλαθους ἀπ' ὅπου λείπουν καὶ ἡ
αἰσθησι τῆς μορφῆς καὶ ὁ κραδασοὺς τῆς
συγκίνησης. Ἐπὶ στιχογραφημένα σὲ δύσκολες
ἄρες ἐξορίας, μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Κά-
θε φορὰ ὄμως ποὺ ξαναγυρίζε στὴν πατρίδα,
ποὺ ἀντίκρουζε πάλι τὴ συναλλαγή, τὴν ἀτα-
σταλία καὶ τὴ φενακίη, κρεμοῦσε τὴ λύρα
τοῦ στὶς ἀργαῖες ἀναμνήσεις καὶ προσδενόταν
στὰ πάθη τῆς ἐπικαιρότητας. Ἀσκοῦσε τὴν
ἔμμετρον σάτιρα σάν ἕνα εἶδος κοινωνικοῦ ἐ-
λέγχου, σάν μὴ ποιητικὴ δημοσιογραφία, —
πολεμικὴ καυστικὴ καὶ ἀσυμβίβαστη ποὺ ὅλα
τὰ ὀσφραίνονταν καὶ γιὰ ὅλα τολμοῦσε.

Ἐὰ φαίνονταν, ἐκ πρώτης ὄψεως, περὶ τῆ
κάθε παράθεση ἀποσπασμάτων ἀπὸ τὴ σατι-
ρικῆ του συγκομιδῆ. Γράφτηκε γιὰ νὰ ὑψη-
ρήσει μίαν ὀρισμένην ἐπικαιρότητα καὶ σὲ
μιὰν ἐποχὴ τόσο παρωχημένη, ποὺ δὲν θὰ
τὴ ἐννοῦσαμε σήμερα. . . Ζυμώσεις θορυ-
θώδεις, φωνασκίες καὶ κοχλασμοὶ τῶν παθῶν,
ὄργανωμένως ἐπιθέσεις τῶν μπράθων, ἐπιθολὴ
μὲ τὴ «μαγκούρα» καὶ τὸν ἐξαντακασμό, ἐ-
λευθεροτυπία κατ' ἐπίφρασιν, ποὺ ἐβρίσκαν ὀ-
λογίες καὶ μυστικὸς τρόπους νὰ τὴ φιμώνουν. . .
Ἀλλὰ μήπως ὁ αἰώνος ποὺ πέρασε δημοσιο-
ογισε παραδόσεις διαφορετικῆς; Κάτι θάχτε
βέβαια ἀκούσει γιὰ τὴ ροπή τῶν «αἰώνων»
πρὸς τὴν. . . ἀντιγραφή!

Ἁ Ἄλλ' ἂς ἀκούσουμε τὸν ἴδιο τὸν Σούτσο:

Φεῦ! Ἐνὸς πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ, οἰκεῖοι πρὸς τοὺς ξένους,
οὐδ' ἔλαχιστην ἔχοντες φιλοτιμίαν γένους
καὶ πᾶσαν θυσιάζοντες ἀρχὴν εἰς τὸ συμφέρον
νὰ φέρη μέλλον καὶ παρὸν ἀφίσταμεν τὸ φέρον.
Τὸν μὲν λαὸν τὸν ἄλλοτε συναθητὴν γενναίον,
εἰς φορολόγιον δυνυχας ἀφίσταμεν ὄρνειαν.
Ἡμεῖς δ' ἐγέννημεν ἡμῶν αὐτῶν οἱ χειροκτόνοι
διότι ὅλοι χαμερπῶς ἐκλίναμεν τὸ γόνυ
ἔμπρός εἰς τὸν ἐλάχιστον βασιλικὸν Γραφίσκον
ὡς Πέτρον εἰς τὸ λάμπρον ἡλιον τὸν τὸν δίσκον.
Οἱ τῶν Ρωσικῶν χαμερπῆς κατῆσθε Γραικῶλοι
καὶ μόνον ὑπερ Καίσαρος φαίνεσθε σιαμίλοι.
Μισῶ, μισῶ τοὺς ἔχοντας ἀφραῖαν ρητορείαν
οὐδὲν δὲ φίλτρον εὐγενές πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. . .
Ἡ Μοῦσα μου ὄληκος δὲν δύναται νὰ γένῃ.
Ἡ γῆ αὐτῆ, ἂν τρέφει σᾶς, ἐμὲ καταμαρναίνει. . .
Ἐρημηρῖδες ἐκατόν καὶ βίβλοι ἄλλαι τόσαι
καὶ συγγραφεῶν ἡλίαι νὰ φωνασκῶσι γλώσσα
κατὰ τοῦ θρόνου ἤθελα καὶ τότε νὰ γνωρίσης
ἀν Μοσκαβαῖον μ' ἔπλασαν αὐτόνχημα ἡ φύσις. . .

Καὶ τοῦτο:
Αὐτάρθηκαν οἱ Ἕλληνες
ἀπ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΤΟΚΗΣ

(Από τη γνωριμιά μου με τον άνθρωπο)

(Ο Κ. Θεοτόκης πέθανε το καλοκαίρι του 1923 στο οικογενειακό του κτήμα Κάρουσσες στην Κέρκυρα. Το άρθρο αυτό δημοσιεύεται τώρα που συμπληρώνονται είκοσιόδυ χρόνια από το θάνατό του).

Γνώρισα τον Κωνστ. Θεοτόκη πρώτη φορά στη Δεξαμενή. Καθόταν με τον ποιητή Μ. Μαλακάση πλάι στο τρεχομένο νερό με τις άνθισμένες πικροδάφνες. Είδα ένα ώχρό καταθλιμένο άνθρωπο με κατάμαυρο κομένο μουστάκι, μαλλιά τού ίδιου μαύρα, αδρά, χτενισμένα στ' άπανά, στενό λείο μέτωπο και μάτια κι' αυτά μαύρα και φλογερά. Με κανονικά χαρακτηριστικά ό Κωνστ. Θεοτόκης, νέος θάτανε ώραιος, γιατί πιά δέν ήτανε νέος. "Όταν τόν γνώρισα στά 1920 είχε περάσει τά πενήντα.

"Έτσι που σπώκώθηκε μόλις μ' είδε να πλησιάζω, κι' όπως υποκλήθηκε ύστερα από τις συστάσεις τού Μαλακάση, με τού συμβατικό χαμόγελο της περίπτωσης, κι' όπως ψιθύρισε «μεγάλη μου τιμή» ό τρόπος του μου φάνηκε εκζητημένος, κι' έμοιαζε σαν παλιάς μόδας άχρηστεμένο από καιρό φόρεμα. Σ' αυτό βοήθησε, όχι λίγο, κι' ό τίτλος τού κόντε πού ό Μαλακάσης θεώρησε άναγκαίο να προστέσει πλάι στό έπιθέτό του. Πόσο ήτανε κι' ό τίτλος αυτός άχρηστεμένος πιά και πόσο δέν ώφέλεισε σε τίποτα εκείνους πού τόν είχανε ά γ ο ρ α σ μ έ ν ο μ έ λ γ ι ε δ θ ο λ α όπως ό Έδιος ό Κωνστ. Θεοτόκης μου έλεγε άργότερα κοροϊδεύοντας την καταγωγή του. "Άλλά και ό τρόπος του στόν Μαλακάση δέν μου άρεσε. "Ένώ ό ποιητής τόν έλεγε Ντίνο εκείνος τόν έλεγε κύριο Μαλακάση σαν για να τόν κρατά σε άπόσταση. "Όλα τότε με ψύχρανα στό σημείο να μίν τού είπω τού θαυμασμού μου για τού «Θάνατο τού Καραθέλα» και γενικά για τού έργο του. "Όταν γενήθια με φίλοι, ή πρώτη εκείνη έντύπωση έξεφάνιστηκε. "Ο Κωνστ. Θεοτόκης συγκέντρωνε μεγάλα ήθικά και πνευματικά χαρίσματα. "Η προσωπικότητά του παρ' όλες τις άδυναμίες τού χαρακτήρα του, τόν ξεχώριζε από τούς άλλους "Έλληνες διανοούμενους με τρόπο άναμφισβήτητο.

Γεννημένος στά 1872 και μεγαλωμένος στό έφθανσιώτικο πνευματικό περιβάλλον, καλλιέργησε τις διανοητικές του ικανότητες με την άνεση πού τού δίνον από τόνα μέρος τά οικονομικά μέσα κι' από τ' άλλο ό πολιτισμός μιας έξελιγμένης κοινωνίας. "Έγκυκλοπαιδικότατα μορφώθηκε δέν πήρε κανένα πανεπιστημιακό δίπλωμα. Μελέτησε φιλοσοφία, Ιατρική, μαθηματικά, χημεία, αλλά έρασιτεχνικά. Για τού κέφι του. "Ηξέρε τις περισσότερες ευρωπαϊκές γλώσσες, τά αρχαία ελληνικά και τά λατινικά όπως λίγοι "Έλληνες, και μετάφρασε με τόν ποιητή Α. Μασίλη από τά σασκράτικα ένα κομμάτι της Μαγασαράτας: Τό Νούλα και τή Νταμαγιάνη.

Μπορεί σ' αυτό τόν έρασιτεχνισμό νάφταίξε ή οικονομική του άνεση, κ' ίσως, περισσότερο, ή καλλιτεχνική φύση του. Μεθούσε με ό,τι τόν τραβούσε κατά καιρούς. "Ήδονιστής όμως, σταματούσε όταν ή άπόλυση άρχινοούσε να γίνεται μόχθος και προσπάθεια. "Έξ άλλου ό Κωνστ. Θεοτόκης ήτανε άβουλος κι' άδύναμος. Εύαισθητος και συναίσθηματικός παραδινόταν δλόβολος στά εκάστοτε γούστα του και στά εκάστοτε πάθη του, χωρίς ούτε να θέλει ούτε να μπορεί ν' αντίσταθει αλλά και χωρίς ν' αúταπατάται. Καμιά του πράξη δέν ξεφύγε την καταδίκη της συνείδησής του, άν τού φαινόταν άνάξια. "Όσο κανένας άλλος ηξέρε ποιά είναι τού χρέος μας μπρος στη ζωή και πόσο είμαστε άθλιοι, όταν δέν τού έχτελούμε. Και θεωρούσε άθλιο τόν εαυτό του γιατί ενώ τού δικό του χρέος βρισκόταν πλάι σ' εκείνους πού δούλευαν να καταλύσουν τού άνομο καθεστώς της εκμετάλλευσης και της άτομικής ευδαιμονίας, δέν άγωνίστηκε σοβαρά γι' αυτό. Μόνο τού λαό βρισκόνταν τά ήθικά κεφάλαια τά χρειάζομενα για την άνοικοδόμηση της ζωής. Στην τάξη του θρασυκαυούσε μόνο ή σσιπια και ή βρωμιά. Και μού μιλούσε για τά μικρά καφεναδίκια της Κέρκυρας όπου σύχναζε μια περίοδο και δίδασκε τούς δουλευταδες τού δικό τους και πώς να τού πάρουν. Τί τόν έκαμε να εγκυκαταλείπει τού έργο αυτό, πού με ακλόνητη πίστη είχε αναλάβει, θεωρώντας τού, σαν τόν μόνο τρόπο να ξεπλύνει τις κληρονομημένες άμαρτίες τού άσπικού καθεστώτος και τις δικές του; Πάντοτε ή άβουλη φύση του. Αυτή πού τόν κρατούσε άνέκαθεν δέομο και δέν της ξεφύγε ποτέ!

"Όταν τόν γνώρισα ήτανε φτωχός. "Η ήττα της Γερμανίας και τού 1914 είχε καταστρέψει την περιουσία της γυναικας του, πράμα πού όχι μόνο δέν τόν στενοχώρησε αλλά τού έναντιον, τόν λευτέρωσε από την άκοιμητη τύψη τού συμπεροντολογικού γάμου μαζί της. "Όταν ήτανε ανάγκη να έργαστεί. Δέν είχε όμως τά άπαιτούμενα τυπικά προσόντα, κι' έτσι πήρε μια θεσοδία στην "Εθνική Βιβλιοθήκη. Θυμούμαι μια σκηνή πού έγινε σπίτι μου. "Ο λόγος για κάποιο άριστοτερό κληρονομητή. "Ο Κ. Θεοτόκης είχε την ιδέα πώς ό καθηγητής αυτός δέν έπρεπε να κάνει τού δάσκαλο μια και δέ μπορούσε να δίδασκει τούς μαθητές του σύμφωνα με τις πεποιθήσεις του, αλλά τού έναντιον σύμφωνα με κείνα πού τού έπέβαλλαν οι νόμοι τού κράτους, αντίθετα όλότελα με τις άρχες τις δικές του. Κι' όχι μόνο αυτός αλλά και κάθε δημόσιος υπάλληλος άριστοτερός, έλεγε, πού όρκιζόταν να υπηρέτησε τού κράτος πιστά έκανε πράξη τού λινώτερο άνήθικη. "Η "Ιδέα δέν δέχεται συμβιβασμούς. Τό δόγμα «και την πτήτα δάκα καιρη και τού σκυλί χοστά» ήτανε για τούς φαύλους, δνι για τούς τίμιους άγωνιστές. Κι' όταν κάποιος από τή συντροφιά

των ρώτης, πώς τότες δέχτηκε να διοριστεί ό ίδιος, ό Κ. Θεοτόκης άπάντησε χωρίς διαταγμό: —Γιατί κ' εγώ είμαι φαύλος. Τόν ίδιο καιρό τού έμφανιστηκε ή άρρώστια τού στομαχιού, πού τόν δόηγησε στό θάνατο. Παράξενος όπως ήταν δέ δέχόταν να έγχειριστεί ούτε και άκολουθούσε καμιά διάτατα. "Όταν πονούσε, και πονούσε φοδερά, κατάφευγε στην κουταλινα της σόδας κι' όταν καταπάουαν οι πόνοι, έπινε άπαντωούς καφέδες, κάπνιζε αδιάκοπα κι' έτρωγε, ό,τι τού γουστάριζε, ως ήταν τού πιο βλαβερό φαγητό. Τόν θυμούμαι μαζεμένο κουβάρι να περνά τις τρομερές κρίσεις κατακίτρινος ενώ ό ιδρώς σκέπαζε με θρόμβους τού μετωπό του. Γερός σ' όλη του τη ζωή, άπόδιδε την άρρώστια του σε ψυχικούς κλονισμούς. Κάποτε μού μιλούσε και γι' αυτούς. Είχε εγκυκαταλείψει όλο τή γυναικα πού με πάθος άγαπούσε.

Δέν παραξενεύτηκε. "Ήταν πολύ φυσικό μια τόσο μεγάλη άγάπη να μη βρει άναπόκριση. "Άλλά κι' άν εύρισκε θά κούραζε. "Ο μεγάλος έρωτας είναι τυραννικός. Κανένας δέν άντέχει σ' αυτόν. "Ο έρχομός τού Κ. Θεοτόκη στην "Αθήνα δέν ήταν μόνο ή ανάγκη να έργαστεί, αλλά και για να γλυτώσει από τού μαρτύριο της εγκυκατάλειψης. Δέν τού κατάφερε. Σε λίγο κυριευμένος από τή νοσταλγία τού νησιού του, και ίσως με την έλπίδα να ξαναζήσει εύτυχισμένες στιγμές, πήρε τού δρόμο τού γυρισμού. "Όταν ξανάρθε ήτανε χειρότερα. "Υπόφερε περισσότερο. "Η σκαμένη του όψη μαζί με τή στυγνή μελαγχολία του φανέρωνε πώς τού ταξίδι άντι να τού δώσει χαρά τόν ρήμαξε όλότελα. "Η άρρώστια όλο και φούνταγε. Δέ γώνευε τίποτα κι' οι πόνοι ήτανε άδάσταχοι.

"Ακριβώς τότε τελειώνει και τού μυθιστόρημά του «Οι σκλάβοι στά δεσμά τους», τού τόσο ξεχωρο ανάμεσα στά έλληνικά μυθιστορήματα. "Όταν μού τού δίδασσε τελειωμένο, τού είπα τή γνώμη μου. "Ο "Άλκης, ό ήρωας τού έργου, ό τύπος τού ιδεολόγου κοινωνικού έπαναστάτη, ήτανε άποτυχημένος. Σχετικά με τά άλλα προσώπα, περίφημα ψυχολογημένα κι' άνάγλυφα τόσο ώστε να θυμίζουν μεγάλους ξένους συγγραφείς—ό γέρο- "Όφιούμαχος, σά να βγαίνει από τήν κοσμογονική δημιουργικότητα τού Μπαλζάκ—ό "Άλκης μόλις διαγράφεται. Τόν σκιάζουν τόσο οι άλλοι συντελεστές πού φτιάχνουν τήν τραγική άτύμοφαιρα τού δυνατού αυτού έργου, ώστε όταν κλείνει κανείς τού βιβλίο να τόν ξεγνά παρευτής. Κι' όμως είναι αυτός πού προσρίζεται να γκρεμίσει με τά δυνατά του μπράτσά τού σάπιο εκείνο κόσμο.

Δέχτηκε άνεπιφύλαχτα την παρατήρησή μου. Τόξερε. "Ο "Άλκης τού ξεφύγε. Δέν στάθηκε ικανός να τόν δλοκληρώσει. —Σου τού δίδασκα, μού είπε, με την έλπίδα να μη δεις πού κουτσαίνει, όπως δέν τόδε

και κάποιος άλλος, αλλά έσύ είδες.

Τήν ίδια άδυναμία έχει και ό «Κατάδικος». Ούτε εκεί δέν κατάφερε να δώσει εκείνο πού ζητούσε.

Μόνο τού δημιουργικό δαιμόνιο τού Ντοστογιέβσκη έφτιανε ψυχές άβυσσαλές και πλάι σ' αυτές παραδείσιες. "Ο Θεοτόκης ήτανε όμως νατουραλιστής. "Η συγγραφική του ικανότητα κλεινόταν στην περιγραφή της πραγματικότητας και στό άσκημο φανέρωμά της. Ποτέ στην όμορφιά της. Κι' είναι παράξενο γιατί δέ γνώρισα άλλον να συγκινείται ως τά δάκρυα μπρος στην κάθε γενναία εκδήλωση, στό κάθε ήθικό μεγαλείο, μπρος στην κάθε άρετή, στόν κάθε ήρωισμό.

Σοσιαλιστής τών άκρων πίστευε άπόλυτα πώς για να φτιαχτεί ένας νέος ήθικός κόσμος άπαλλαγμένος όλότελα από τις άμαρτίες τού παλιού χρειάζονταν ν' αλλάξει από τά θεμέλια τού ύπαρχον κοινωνικό καθεστώς. "Άλλά δέ στάθηκε ικανός να δουλέψει για τού γκρέμισμά του όπως είπαμε. Και με πούση σκληρότητα καταδικάζει τή λιποταξία του. Γιατί όπως ήτανε άνελέπτος για τούς άλλους έτσι ήτανε και για τόν εαυτό του.

Μιά μέρα τού μιλούσε για κάποια φτωχή της συγγενισιά μου πού παντρευόταν μ' έναν πολύ μεγαλύτερό της στά χρόνια. "Ο Θεοτόκης άγανάχτησε. Τόξρησε άνήθικο, παρά φύση, άσκημο, ό,τι δέν παράλληλα ένας τέτοιος γάμος από έμπόριο της σάρκας, κι' ό,τι έπρεπε νάναι πολύ διεφθαρμένη ψυχικά ή κόππελα πού δέχονταν ένα τέτοιο συνουκείο. Πειράχτηκε.

—Δέν τού κάνει, τού άπαντώ, γιατί είναι διεφθαρμένη, όπως λέτε, αλλά γιατί πρέπει ν' άλλαφρώσει τούς γονιούς της από τού βάρος και της δικής της συντήρησης. "Άλλά άν και αυτή είναι άνήθικη, τί είναι τότε ό άντρας όταν κάνει τού ίδιο χωρίς να τόν ύποχωρέωνε τίποτα; Και τόν κύτατα καταμάτα.

Μιά σατανική Ιλαρότητα ζωγραφίζεται εύτως στό πρόσωπό του, έξοσασε σε δυνατό γέλιο και μού λέει: —Μπράθο κυρά μου, να μού ζήσεις! "Έτσι είναι. Καλά μού κανείς!

"Η εύκαιρία να μυστιγωθεί είχε πάλι παρουσιαστεί και τήν έδραχνε. "Ήταν κι' αυτό ένα είδος μαχοχισμού, να σε έξαναγκάζει να τού λές τά κουσούρια του.

Σε ήλικία είκοσι χρονών ό Θεοτόκης ταξιδεύοντας στην Αυστρία παντρεύτηκε με κάποια σαραντάρα αούτοιακή κοντέσσα πλουσιότατα.

—Σου τού δίδασκα, μού είπε, με την έλπίδα να μη δεις πού κουτσαίνει, όπως δέν τόδε

Της Γαλάτειας ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

και κάποιος άλλος, αλλά έσύ είδες.

Μόνο τού δημιουργικό δαιμόνιο τού Ντοστογιέβσκη έφτιανε ψυχές άβυσσαλές και πλάι σ' αυτές παραδείσιες. "Ο Θεοτόκης ήτανε όμως νατουραλιστής. "Η συγγραφική του ικανότητα κλεινόταν στην περιγραφή της πραγματικότητας και στό άσκημο φανέρωμά της. Ποτέ στην όμορφιά της. Κι' είναι παράξενο γιατί δέ γνώρισα άλλον να συγκινείται ως τά δάκρυα μπρος στην κάθε γενναία εκδήλωση, στό κάθε ήθικό μεγαλείο, μπρος στην κάθε άρετή, στόν κάθε ήρωισμό.

Σοσιαλιστής τών άκρων πίστευε άπόλυτα πώς για να φτιαχτεί ένας νέος ήθικός κόσμος άπαλλαγμένος όλότελα από τις άμαρτίες τού παλιού χρειάζονταν ν' αλλάξει από τά θεμέλια τού ύπαρχον κοινωνικό καθεστώς.

"Άλλά δέ στάθηκε ικανός να δουλέψει για τού γκρέμισμά του όπως είπαμε. Και με πούση σκληρότητα καταδικάζει τή λιποταξία του. Γιατί όπως ήτανε άνελέπτος για τούς άλλους έτσι ήτανε και για τόν εαυτό του.

Μιά μέρα τού μιλούσε για κάποια φτωχή της συγγενισιά μου πού παντρευόταν μ' έναν πολύ μεγαλύτερό της στά χρόνια. "Ο Θεοτόκης άγανάχτησε. Τόξρησε άνήθικο, παρά φύση, άσκημο, ό,τι δέν παράλληλα ένας τέτοιος γάμος από έμπόριο της σάρκας, κι' ό,τι έπρεπε νάναι πολύ διεφθαρμένη ψυχικά ή κόππελα πού δέχονταν ένα τέτοιο συνουκείο. Πειράχτηκε.

—Δέν τού κάνει, τού άπαντώ, γιατί είναι διεφθαρμένη, όπως λέτε, αλλά γιατί πρέπει ν' άλλαφρώσει τούς γονιούς της από τού βάρος και της δικής της συντήρησης. "Άλλά άν και αυτή είναι άνήθικη, τί είναι τότε ό άντρας όταν κάνει τού ίδιο χωρίς να τόν ύποχωρέωνε τίποτα; Και τόν κύτατα καταμάτα.

Μιά σατανική Ιλαρότητα ζωγραφίζεται εύτως στό πρόσωπό του, έξοσασε σε δυνατό γέλιο και μού λέει: —Μπράθο κυρά μου, να μού ζήσεις! "Έτσι είναι. Καλά μού κανείς!

"Η εύκαιρία να μυστιγωθεί είχε πάλι παρουσιαστεί και τήν έδραχνε. "Ήταν κι' αυτό ένα είδος μαχοχισμού, να σε έξαναγκάζει να τού λές τά κουσούρια του.

Σε ήλικία είκοσι χρονών ό Θεοτόκης ταξιδεύοντας στην Αυστρία παντρεύτηκε με κάποια σαραντάρα αούτοιακή κοντέσσα πλουσιότατα.

—Σου τού δίδασκα, μού είπε, με την έλπίδα να μη δεις πού κουτσαίνει, όπως δέν τόδε

ΒΙΒΛΙΟ

Θρόσσου Καστανάκη: "Έφτά "Ιστορίες" (έξδ. Γλάρος).

"Από τού έργο τού Καστανάκη, ένα έργο με έξέλιξη, με συνέχεια και με συνέπεια, ή πεζογραφία μας βγαίνει πλουσιόστη με νέα πείρα και βρίσκει την πιο άνοιχτή, την πιο καθαρή, την πιο δική της έκφραση. "Όλοι οι συνδοιοπόροι τού έδω στην "Ελλάδα έπηρεάστηκαν από την κρίση, πού πέρασε ό πεζός λόγος και όλες οι μορφές της τέχνης. Κρίση πού ήτανε συνέπεια και πήγαινε παράπλευρα με την κοινωνική και όδηγήσε στόν παραλογισμό, στόν όνειρισμό, στόν έσωτιαμό, στόν υπεργλυρισμό, σ' όλα τά είδη και τις μορφές της παρακμής, πού ταπεινώσαν την τέχνη και την έκαναν μέσο παραπλάνησης και μαγαγενίας μπροςτά στα ζωτικά προβλήματα τού ανθρώπου και της κοινωνίας. Μπροστά στόν κτήφορο αυτόν ό Καστανάκης στάθηκε ακλόνητος στό πόστο του, πιστός στη γραμμή του, και έσωσε την τιμή της νεοελληνικής πεζογραφίας.

"Ο ρεαλισμός του, άρματωμένος από τή δυνατή του πεζογραφική συνείδηση, έμεινε μέσα στη μελέτη της ζωής και στην άπειροση της πραγματικότητας με τά πιο άπλά, τά πιο οικεία στόν πεζό λόγο μέσα, τά πιο δικά του. "Αν μέσα στην περασμένη άνήσχη λογοτεχνική μας δεκαετία, ζητήσεις καθαρά, γνήσιο πεζό λόγο, μόνο στού Καστανάκη τού έργο θα τόνε βρείς. "Όλα τά άλλα κείμενα είναι παραμορφωμένα από πεζογραφικά και έξωπεζογραφικά στοιχεία, ξεφεύγουν από τού είδος τους. Αυτό θάπρεπε

έμπόδιζε να κάνει τού κέφι του, τά νάτανε άνυπαντρος, αλλά τόν έμπόδιζε όλη του τη ζωή να είναι άπόλυτα ήθικός άνθρωπος. Και ό,θα την είχε αυτή την ανάγκη, ή όψη λάτρυνε τόσο την άρετή. Να παντρευτεί μια γριά άσημαντη γυναικα για τά λεφτά της! Αυτός ό σοσιαλιστής, ό έπαναστάτης να πουληθεί για λίγες κορώνες στόν άντιπροσωπευτικότερο τύπο μιας βάρβαρης όλιγαρχικής φεουδαρχίας! Πόσο τή μισούσε αυτή τή γυναικα! "Έπί τριάντα χρόνια ήτανε ή άκοιμητή τύψη του.

"Όταν ήτανε να τού γίνει ή έγχειρηση, ή γυναικα του ήρθε από τή Κέρκυρα.

—Δέν ήρθε γιατί με πονά, αλλά γιατί έτσι πρέπει, μού έλεγε. "Όχι δέ δικό. Οι άριστοκράτες δέν κινούνται συνήθως από τά αίσθήματά τους αλλά σύμφωνα με τούς τύπους. Θυμούμαι τήν ήμέρα πού πήγα στόν "Εύαγγελισμό» να τόν δω άμέσως ύστερα από τή φοβερή έγχειρηση, πού πιστοποιήσε τόν καρκνιο.

"Ο Κ. Θεοτόκης αναίθρητος άκόρος πήγαινε πρός εκεί και καθόμον σιμά τους. . .

"Επειτα από λίγο ζήτησε ό ίδιος να μεταφερθεί στην Κέρκυρα. Δέν έξέρο άν καταλάθαινε πώς ή άρρώστια του ήτανε αγιάτρευτη. Δέ μίλησε ποτέ γι' αυτό. Είμαι όμως σίγουρη, κάποια έλπίδα ζούσε στην καρδιά τού πού τού πονακόρμη στήν πολυθρόνα πλάι στόν άρωστο. Την ίδια στιγμή έρχόταν και ή νοσοκόμα με τού δίσκο τά φαγητά.

Κ Ρ Ι Τ Ι Κ Η

ν' άναπτυχτεί κάποτε καλύτερα, έδω φτάνει να σημειωθεί ότι ό Καστανάκης πλήρωσε τού χαράτσι του στις πιάνες της έποχής κι άπομονώθηκε από τούς δισταγμούς και την ψυχρότητα της κριτικής γύρω στο έργο του. Για όλη τη δεκαετία της παρακμής ύπαρξη, πρέπει να μην τού ξεχνάμε, βαριά ή εύδύνη της κριτικής. Λίγες είναι οι φωτεινές έξαιρέσεις, ίδιως ή στήλη τού Βάρναλη, πού κράτησαν την τέχνη στό νόημα και στόν προορισμό της, όταν αυτή σπάραζε στα βρόχια της πιο φριχτής κακοποίησης και παραπλάνησης. Μπορεί να έλαπθεί πώς ή αντίδραση στό έργο τού Καστανάκη άντανακλούς μια γενικότερη και βαθύτερη άντικοινωνική ψυχολογία στην τέχνη, γιατί δέν ήταν μόνο ό ρεαλισμός του πού πείραξε τούς μύστες «της καινούριας τέχνης» τού ύποσυνείθτου και τού έξωλογισμού, ήταν κι ό κοσμοπολιτισμός του, ή πλατιά εκείνη έπιτοπεία του πού τόν έφερνε κοντά στόν άνθρωπο και τόν άφηνε να κινείται σε πλατιούς όπερθενικούς χώρους, όπου μολταύτα χάραζε τόν κύκλο μιας έλληνοκίτητας πολύ πιο κατανοημένης και άληθινής. Κι' είχε δικό ό Mirambel, όταν έγραφε πώς ό Καστανάκης με τά τελευταία έργα του μπαίνει στην πρωτοπορεία τών Ευρωπαίων πεζογράφων.

"Έχει βέβαια τις άδυναμίες του, πού οι περισσότερες, νομίζω, δέν είναι οργανικές και σύμφυτες στο έργο του, αλλά βγαίνον από τόν τρόπο της δουλιάς του και από τόν πληθωρισμό του, πού δέν μπόρεσε ακόμα να τόν ίσορροπήσει και πού κάνει τού συγγραφέα να δίνει περισσότερο από όση θάπρεπε έμπιστοσύνη στο πρώτο χέρι,

πέρασε πρός χάρη της. Αυτή μου την ιδέα, την πιστοποίησε ή μοναδική έπιστολή πού έλαβα από τόν Κ. Θεοτόκη. Τού γράψιμο φανέρωνε κουρασμένο κι' άθέβαιο χέρι. Με καλούσε να πάω στην Κέρκυρα, ότι θα χαϊρόταν να με φιλοξενήσει λίγον καιρό, όσο μού άρεσε να μείνω, και πώς ή κυρία "Ε... δέν είχε πάει ακόμα να τόν δει.

"Επειτα από λίγο πέθανε. Μίλησα για τόν Κ. Θεοτόκη σαν άνθρωπο, γιατί ένδιαφέρει πάντα πλάι στο έργο ενός συγγραφέα να βλέπουμε ποιους δρόμους περπάτησε στη ζωή ό ίδιος κι' άν ό,τι άφηνε πίσω του βρίσκεται σε άρμονία με τις πράξεις και τά αίσθήματα πού έζησε ή είναι όλότελα ξένο και άσχετο, όπως συμβαίνει πολλές φορές.

"Ο Κ. Θεοτόκης βρίσκεται διάχυτος στούς «Σκλάβους στα δεσμά τους». Είναι ό Γιώργης ό έρωμένος της κυρίας Βαλαάκι και ό "Άλκης ό έπαναστάτης. "Άλλως τε όλο τού μυθιστόρημα είναι παρμένο από τή ζωή τού σπιτιού του και της Κερκυραϊκής κοινωνίας. Στην πραγματικότητα, στάθηκε ένας έπαναστατημένος, ένας ριζοσπάστης. Μισούσε την τάξη του και την περιφρονούσε χωρίς τή δύναμη να δοθεί σε κείνο πού πίστευε. Γι' αυτό ό κοινωνικός άγώνας έμεινε μόνο στην καρδιά του, χωρίς να μπορέσει να πραγματοποιήσει ούτε και μέσα στο έργο του με τόν "Άλκη, κείνο πού τόσο ποθούσε να κάμει ό ίδιος στη ζωή.

Και ό διάλογός του μοναδικός, άνοιξε δάκρυη σκινογραφία και χαρίζει κίνηση και ζωή στα έργα του. Μιά τέτια πένα, συλλογίζομαι, πόσο χρήσιμη θα σταθεί για τή δημιουργία έθνικής λογοτεχνίας, όταν, με νέα συνείδηση, σκύψει στην άγωνιστική δημιουργία τού λαού μας και άνασάνει βαθιά όλο τού μεγαλείο κι' όλη τή δραματικότητα της.

Μέσα στό γενικό χαρακτηρισμό τού Καστανάκη παίρνουν τή θέση τους και οι «Έφτά "Ιστορίες» του, τού τελευταίου βιβλίου του, πού στέκεται στό γεφύρι από τή σκλαβιά στη λευτεριά μας. "Έφτά διηγήματα, έμπνευσμένα από τή άσπική ζωή τού "Ελληνικού, όπου πέρασε αποκλεισμένος τά πολεμικά χρόνια ό συγγραφέας. "Υπάρχει στό βιβλίο, σαν άντίπαλος, ή πένα, ή μαύρη άγορά, οι βομβαρδισμοί, ή ταραχή και ή κατάσταση τού πολέμου. Τό πρώτο του διηγήμα ό «Κήρυκος» είν' από τά καλύτερα. "Ένα λαϊκό παιδί, γεμάτο ένέργεια και δυναμισμό, πού χάνει τού πόδι του κι έξιλιώνεται στό τέλος τού παραστρατημένο κορίτσι της κοινωνίας και της έποχής, άφομ με τού μαστίγιο της "Ερινύας κδικείται σε μια

πέρασε πρός χάρη της. Αυτή μου την ιδέα, την πιστοποίησε ή μοναδική έπιστολή πού έλαβα από τόν Κ. Θεοτόκη. Τού γράψιμο φανέρωνε κουρασμένο κι' άθέβαιο χέρι. Με καλούσε να πάω στην Κέρκυρα, ότι θα χαϊρόταν να με φιλοξενήσει λίγον καιρό, όσο μού άρεσε να μείνω, και πώς ή κυρία "Ε... δέν είχε πάει ακόμα να τόν δει.

"Επειτα από λίγο πέθανε. Μίλησα για τόν Κ. Θεοτόκη σαν άνθρωπο, γιατί ένδιαφέρει πάντα πλάι στο έργο ενός συγγραφέα να βλέπουμε ποιους δρόμους περπάτησε στη ζωή ό ίδιος κι' άν ό,τι άφηνε πίσω του βρίσκεται σε άρμονία με τις πράξεις και τά αίσθήματα πού έζησε ή είναι όλότελα ξένο και άσχετο, όπως συμβαίνει πολλές φορές.

"Ο Κ. Θεοτόκης βρίσκεται διάχυτος στούς «Σκλάβους στα δεσμά τους». Είναι ό Γιώργης ό έρωμένος της κυρίας Βαλαάκι και ό "Άλκης ό έπαναστάτης. "Άλλως τε όλο τού μυθιστόρημα είναι παρμένο από τή ζωή τού σπιτιού του και της Κερκυραϊκής κοινωνίας. Στην πραγματικότητα, στάθηκε ένας έπαναστατημένος, ένας ριζοσπάστης. Μισούσε την τάξη του και την περιφρονούσε χωρίς τή δύναμη να δοθεί σε κείνο πού πίστευε. Γι' αυτό ό κοινωνικός άγώνας έμεινε μόνο στην καρδιά του, χωρίς να μπορέσει να πραγματοποιήσει ούτε και μέσα στο έργο του με τόν "Άλκη, κείνο πού τόσο ποθούσε να κάμει ό ίδιος στη ζωή.

σκηνή γεμάτη έξαρση και έξαγνισμό. Κα' ή «Συζυγική άρμονία» είναι μελιτημένο και βαθιά ψυχολογημένο έργο της άσπικής παρακμής. Στο τέλος έχει μια σκηνή από τις λίγες στη λογοτεχνία μας. "Ο άπατημένος σύζυγος παίρνει μια στάση, πού σπάνια να τή φτάσει άνθρωπος σε ήθική έξαρση κι' άνθρωπισμό, όπως μάλιστα βγαίνει από τού διηγήμα και πλέχεται μαζί του κι άποκορφώνεται.

Τό άλλο όμως «"Η δεσποινίδα Πούλη» είναι από τά αντιπροσωπευτικότερα τού Καστανάκη. "Έχει ένα βαθύ δραματισμό πού άφηνει βαθιά έντύπωση και πληγώνει. "Ο «"Αντρας της Θεοδώρας» τού δεύτερου κομμάτι έχει και σύλληψη και φιλοσοφία, και σκηνές ύπεροχες, ίδιως εκείνη ή νύχτα πού πέφτουν τά γυμνά έρωταμένα κορμιά μέσα στη στέρνα ή ό άποχωρισμός και ό έπιλογός του. Μ' άρέσει — και τού διάβασσα δυο φορές — τού κομμάτι πού τιτλοφορείται «"Ο θρίαμβος τού Λούκαρη», έμπνευσμένο από τούς βομβαρδισμούς τού "Ελληνικού. Είναι κάτι ύπεροχο. "Ο ήρωας μέσα στο χαλασκό ρίχεται στην κρassoκατάλυση, άνεβαίνει μακάριος, σαν έπότης και θεατής στην ταρατάτα μέσο στη βροχή της φωτιάς, από όπου κατεβαίνοντας γεμάτος άπάθεια και έξαρση πέφτει και τσακίζεται. Εικόνα ζωντανή, πού μάς δίνει όλο τού μέτρο της δύναμης και της παραστατικότητας τού Καστανάκη.

Στό διηγήμα ό Καστανάκης πετυχαίνει περισσότερο από τού μυθιστόρημα. Κι' έδω ό λόγος δέν είναι οργανικός, είναι στόν τρόπο της δουλιάς πάλι. Τού διηγήμα είναι εύσυνωπο, παίρνει τή μορφή του χωρίς σχέδιο και φτάνει γοργά στο σκοπό του. Στο μυθιστόρημα χρειάζεται μελέτη και σχέδιο για τού δέομο και τή συγκεντρωση. Κι ό Καστανάκης, όπως είπαμε, δέν έπιμένει όσο θάπρεπε στην προπαρασκευή και στην αναβέωσηση. Μένει όμως και στο μυθιστόρημά του, δημοουργικός, από τούς πρωτοπόρους και διαμορφωτές τού είδους στη λογοτεχνία μας.

Γ. ΒΑΛΕΤΑΣ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

«"Ιβάν ό Τρομερός».

Δέν έξέρο άν είδαμε τά τελευταία χρόνια καλλιτεχνικότερη ταινία. Είναι μια διγυλιώδης σειρά από εικόνες, πού ή κάθε μια χωριστά θα μπορούσε να ήτανε περίφημος πίνακας και πού όλες μαζί δημιουργούν ένα σύνολο μοναδικό σε ζωή και άλήθεια. Ποτέ άλλοτε ή φωτογραφία, σαν πρωταρχικό στοιχείο τού κινηματογράφου' ό φωτισμός, σαν κύριο μέσο για τού ξεχωρίσμα τών έπιφανειών' ή εικόνα, σαν καλλιτεχνικό αποτέλεσμα' ό ήθος, σαν άρωγο τού σκηνοθέτη για ένα γενικότερο σκοπό' ή μουσική και ό ήχος, σαν άρμονικό συμπλήρωμα της εικόνας, δέν ένώθηκαν σε άρτίωτερο και όμοιογενέστερο σύνολο, από αυτό πού δημιουργήσε ό "Αϊζενστάιν με τόν «"Ιβάν τόν Τρομερό». Στην ταινία αυτή συνδυάζεται ή δύναμη τού «Ποτέμκιν» με την άνώτερη ποιότητα της καλλιτεχνικής φωτογραφίας τών καλλίτερων έργων τού Πάμπστ. Και τού αποτέλεσμα είναι περίφημο. Θα χρειάζονταν ό χώρος όλόκληρου βιβλίου για ν'

Η ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΤΙΜΗ ΣΤΟΥΣ ΗΡΩΕΣ

Στο Παρίσι δργανώθηκαν μία σειρά διαλέξεις με τον γενικό τίτλο «Έρωτες». Η πρώτη διάλεξη της σειράς αυτής είναι αφιερωμένη στο συγγραφέα, κωμικό και ιστορικό του Πιραντέλλο στη Γαλλία, Μπενετάνο Κρεμίε, που σκότωσαν οι Γερμανοί σε στρατιωτικό συγκέντρωμα. Οι διάφοροι συγγραφείς που μιλήσαν, αφού τονίσαν την αξία του Κρεμίε ως λόγιου, φανερώσαν στο κοινό και τη μεγάλη δράση που ανέπτυξε στην Κατοχή, σαν ένας από τους οργανωτές της 'Αντίστασης και διηγήθηκαν τη δραματική οδύνη του από τον έγχτρο. Ο Ζάν Σλουμπέρ έλεγε πως διαδόχους του τελευταίου του μυθιστορήματος, οι πρώτοι της Τάξης, βλέποντας πως ανακαμφάνονταν να παίζει δράμα ρόλο στον παράνομο αγώνα, ο Κρεμίε είχε προηγουμένως ζητήσει όλες τις εδούρες και του: κινδύνους και πως περπατούσε συνειδητά προς την τελική θυσία. Κι' ο Σλουμπέρ εξέτειλε λέγοντας: «Αυτό ο άνθρωπος είχε ζησει το εαυτό του».

ΖΗΤΩ Η ΛΕΥΤΕΡΙΑ

Μ' αυτόν το τίτλο γυρίζουν στο Παρίσι στα σκηνότια της Βουλίας ένα φιλμ που θα δοθεί στη δράση των Γάλλων ανταρτών. Το σενάριο είναι του Μ. Μπιντώ, ένεργου μέλους της αντίστασης, κι' όλοι όσοι παίζουν έχουν τομήρη πατριωτική δράση από ενεργητικό, φαντασία, στρατιωτικό εμπειρία και κλέ.

Η καλλιτεχνική και πολιτική επίδραση της ταινίας ανέθεσε στο γνωστό συγγραφέα Φρανσουά Μωριακ, που όηρησε κι' αυτός μία κορυφή μέσα στο Κίνημα της Γαλλικής 'Αντίστασης.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟΝ ΠΙΚΑΣΣΟ

Ο Τζον Ροβενοτέν, διευθυντής της Τέτς Γκάλερυ του Λονδίνου, επικεκέτη της τελευταίας του άδειας του στο Παρίσι, τον Πάπλο Πικασσό, επόν μεγαλύτερο ζωντανό καλλιτέχνη του κόσμου δπως γράφει σ' ένα άρθρο και μίας διηγήγεται τη συνάντησή του. Ο Πικασσό κάθεται σ' ένα σπίτι του 17ου αιώνα, που δπλά επιπλαμένο. Στο πρώτο πάτωμα έχει το άπειλο της γλυπτικής του που το γεμίζουν κεί πελώρια αγάλματα. Στο δεύτερο είναι οι πίνακές του. Ο Ροβενοτέν παρατήρησε πως το ίδιο θέμα, ο Πικασσό το δουλεύει 15, 20, κάποτε και περισσότερες φορές με διάφορες παραλλαγές ώσπου να τον ικανοποιήσει απόλυτα. Δέ σκέιζι όμως ποτέ ούτε κρύβει τις άρες, γιατί λέει πως οι απόψεις είναι κι' οι επιτυχίες που είναι μέρος της δημιουργίας του. Ύστερα, διαλόγιστον επίσκεπτή του πως δεν άρεσει να δουλεύει το πρωί γιατί τότε αίστανεται μία τόσο εξαιρετική ενεργητικότητα που προτιμά να βλέπει τους φίλους του. Δουλεύει τ' απόγευμα και πιο πολύ το βράδι. Στ' παράθυρα κρέμονται γιοιότες κομμάτια που είναι της πρώτης εμπειρίας του φως της μέρας, άκρη και τ' απόγευμα κι' ο Πικασσό δουλεύει με ήλεκτρικό φως γιατί είναι απόλυτα σταθερό και πολύ πιο εμπετυνικό. Ένω περπατούσαν στο άπειλο, μιλούσαν και κοίταζαν τα έργα, ο Ροβενοτέν είδε μέσα σ' ένα μικρό πίνακα τοποθετημένη την κενάει έλλογ συγγραφέα ή κάποιου στον τοίχο. «Τί είναι αυτό

τά;» ρώτησε. «Ωί αυτό μίν τα κοιτάξτε», άπάντησε χαρούα ο Πικασσό, «αυτό τ' ά ζωγραφίζω ο σκύλος μου». Και ο Ροβενοτέν προσέθετε πως ο πελώριος σκύλος, που λέγεται Καζιπέκ, όπως κ' ή ψηλότερη κορφή του Μαζάου, και που μπαϊνόδωνε διαρκώς στο δωμάτιο έμοιαζε άρκετα έξυπνος για να μπορεί να ζωγραφίζει.

Ήταν φύγει ο επισκέπτης, ο Πικασσό θέλησε να του δείξει την κωμωδία που δουλεύει τη χαραχτική του, και... το δωμάτιο του λουτρού. Αποχαιρετώντας τον ο Ροβενοτέν του είπε πως την προηγουμένη μέρα είχε επίσκεπτή την Έκθεση του Σαλόνι ντ' Οτώ και πως είχε δύο φορητά της άστου νομικά γεμάτα που έφερόταν άτυπωμένες. Είταν ή άλλαγή της φρουράς που φύκαε της αίθουσας Πικασσό. Ο ζωγράφος γέλασε ένθουσιασμένος: «Ακριδός όπως και στο παλάτι του Βούκιγκχαμ, δεν είν' έτσι;».

ΜΠΕΡΝΑΡ ΣΩ

Το τελευταίο βιβλίο του Μπέρναρ ΣΩ δεν έχει σχέση με το θέατρο. Ο τίτλος του είναι: «Οι πολιτικές πεποιθήσεις του καθένος κ' απλώνεται σ' ένα σωρό κοινωνικές εκδόσεις».

Όπως πάντα με τα βιβλία του, ο συγγραφέας τύπος του Λονδίνου το υποδέχθηκε με έξαλλες και άναγαστημένες κραυγές. «Ισως περισσότερο από άλλους, γιατί αυτή τη φορά ο ΣΩ σοσιαλιστές και χλευάζει κ' άπαιτεί κ' άπ' τον προηγούμενο έαυτό του».

Ένας από τους κριτικούς άρραδίως κατέβαζε για ν' άποδείξει ότι ο ΣΩ κωκός τα βάζει με τα άγγλικά πολιτικά κόμματα και το σύστημα διακυβέρνησης που πηγάει άπ' αυτά. Ύποπτερίζει ότι τα κόμματα αυτά όταν ήρθε ή στιγμή ένοχώναν για να θέσουν την Άγγλική επικρατοία του άγώνα για τη σωτηρία του πολιτισμού και της άνθρωπότητας. Άλλά όπως παρατηρεί ο Hugh Castle, φασιτικός άδερφός του ΣΩ αυτός, ίσως να μίν είναι λιγότερο ίαχυρη ή άποψη, ότι ή συμβολή της Άγγλίας στη σωτηρία του πολιτισμού έγινε παρ' ά την ύπαρξη των πολιτικών κομμάτων.

Ο ΠΡΙΣΤΕΛΥ ΚΙ' Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

Πρώτα τα «Νεοελληνικά Γράμματα» παρουσίασαν στο έλληικό αναγνωστικό κοινό τον Μάσα Πριόλεβ με τιμωθιστόρημα του «Μέσα στη Νύχτα» και πλατικές αναλύσεις του έργου του στη σελίδα «Πόλεμος και Λαός». Ένω τότε (1937—38) και στην Άγγλική άκομα ή φήμη του δεν ήταν κεί, οι επιτυχίες του είναι μέρος της δημιουργίας του. Ύστερα, διαλόγιστον επίσκεπτή του πως δεν άρεσει να δουλεύει το πρωί γιατί τότε αίστανεται μία τόσο εξαιρετική ενεργητικότητα που προτιμά να βλέπει τους φίλους του. Δουλεύει τ' απόγευμα και πιο πολύ το βράδι. Στ' παράθυρα κρέμονται γιοιότες κομμάτια που είναι της πρώτης εμπειρίας του φως της μέρας, άκρη και τ' απόγευμα κι' ο Πικασσό δουλεύει με ήλεκτρικό φως γιατί είναι απόλυτα σταθερό και πολύ πιο εμπετυνικό. Ένω περπατούσαν στο άπειλο, μιλούσαν και κοίταζαν τα έργα, ο Ροβενοτέν είδε μέσα σ' ένα μικρό πίνακα τοποθετημένη την κενάει έλλογ συγγραφέα ή κάποιου στον τοίχο. «Τί είναι αυτό

καταπληκτικό, άρτιο, έναίο, επιβλητικό. Η μορφή του Ίδαν κυριαρχεί, άλλά γύρω της κινείται δλόκληρος κόσμος και πρό πάντων—το χαρακτηριστικό γνώρισμα του σοβιετικού κινηματογράφου—ζει, κινείται και αγωνίζεται ο λαός, ο μεγάλος πρωταγωνιστής της Ιστορίας. Η τεχνική του Άϊζενστάιν ξεπερνά κάθε τι που μās έχει δείξει το Χόλλυγουντ: είναι ή τεχνική των μεγάλων έργων. Αυτή κάνει πραγματικότητα ή σκηνωθής είχε συλλάθει σά νοητές εικόνες στη φαντασία του κ' αυτή—το εκφραστικό μέσο του κινηματογράφου— με την κατάλληλη χρησιμοποίηση της, μεταβάλλει μία σειρά από εικόνες σε έργο τέχνης.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ή ταινία του Άϊζενστάιν είναι ένα τεράστιο και σε έκταση έργο, που ή προβολή του κρατά έξη δλόκληρες ώρες και παίζεται τώρα με θριαμβευτική επιτυχία στην Άμερική. Έδώ είδαμε μόνο το πρώτο μέρος.

Γ. Ν. ΜΑΚΡΗΣ

παρομοιωμένοι άπ' τους σκηνωθές του Χόλλυγουντ με την κλασική τους πιά άσυνείδητα σ' αυτό το ζήτημα.

Σέ μία σειρά διαλέξεων που άργανώνει στο Παρίσι το Γαλλικό Πανεπιστήμιο με το γενικό τίτλο «Πνευματικές Ξεχές», άμέσα στη Γαλλία και το Έξωτερικό, δ κ. Οκτάβ Μερλιέ, διευθυντής της Γαλλικής Άκαδημίας Άθηνων μίλησε για την ένθουσιασμό για την Έλλάδα.

Στο γνωστότατο άμερικανικό περιοδικό «Θάρας» του Μαΐου, δ Έλληνας ήρωας Άλεκος Μινότης γράφει μία μελέτη για το άρχαιο έρωμα έτσι όπως προστάθηκε να το άναείσει το Έθνικό μας Θέατρο πριν άπ' τον πόλεμο. Περιγράφει το ανέβασμα του «Οιδίποδας Τύραννου» του Σοφοκλή, των «Περσών» του Αισχύλου, της «Ηλέκτρας» του Αϊσχύλου, του Ευριπίδη, της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή. Το άρθρο του αναφέρεται δώδ φασαφίες, μία από τους «Πέρσες» και μία από την «Ηλέκτρα».

Στο μεγάλο άμερικανικό περιοδικό «Θάρας» του Μαΐου, δ Έλληνας ήρωας Άλεκος Μινότης γράφει μία μελέτη για το άρχαιο έρωμα έτσι όπως προστάθηκε να το άναείσει το Έθνικό μας Θέατρο πριν άπ' τον πόλεμο. Περιγράφει το ανέβασμα του «Οιδίποδας Τύραννου» του Σοφοκλή, των «Περσών» του Αισχύλου, της «Ηλέκτρας» του Αϊσχύλου, του Ευριπίδη, της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή. Το άρθρο του αναφέρεται δώδ φασαφίες, μία από τους «Πέρσες» και μία από την «Ηλέκτρα».

Στο μεγάλο άμερικανικό περιοδικό «Θάρας» του Μαΐου, δ Έλληνας ήρωας Άλεκος Μινότης γράφει μία μελέτη για το άρχαιο έρωμα έτσι όπως προστάθηκε να το άναείσει το Έθνικό μας Θέατρο πριν άπ' τον πόλεμο. Περιγράφει το ανέβασμα του «Οιδίποδας Τύραννου» του Σοφοκλή, των «Περσών» του Αισχύλου, της «Ηλέκτρας» του Αϊσχύλου, του Ευριπίδη, της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή. Το άρθρο του αναφέρεται δώδ φασαφίες, μία από τους «Πέρσες» και μία από την «Ηλέκτρα».

Στο μεγάλο άμερικανικό περιοδικό «Θάρας» του Μαΐου, δ Έλληνας ήρωας Άλεκος Μινότης γράφει μία μελέτη για το άρχαιο έρωμα έτσι όπως προστάθηκε να το άναείσει το Έθνικό μας Θέατρο πριν άπ' τον πόλεμο. Περιγράφει το ανέβασμα του «Οιδίποδας Τύραννου» του Σοφοκλή, των «Περσών» του Αισχύλου, της «Ηλέκτρας» του Αϊσχύλου, του Ευριπίδη, της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή. Το άρθρο του αναφέρεται δώδ φασαφίες, μία από τους «Πέρσες» και μία από την «Ηλέκτρα».

Στο μεγάλο άμερικανικό περιοδικό «Θάρας» του Μαΐου, δ Έλληνας ήρωας Άλεκος Μινότης γράφει μία μελέτη για το άρχαιο έρωμα έτσι όπως προστάθηκε να το άναείσει το Έθνικό μας Θέατρο πριν άπ' τον πόλεμο. Περιγράφει το ανέβασμα του «Οιδίποδας Τύραννου» του Σοφοκλή, των «Περσών» του Αισχύλου, της «Ηλέκτρας» του Αϊσχύλου, του Ευριπίδη, της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή. Το άρθρο του αναφέρεται δώδ φασαφίες, μία από τους «Πέρσες» και μία από την «Ηλέκτρα».

ΜΙΚΡΑ ΝΕΑ

Ο Έρωτες Άλμπετς γύρισε ένα φιλμ με τίτλο: «Ενα Βασιλικό Σκάνδαλο», που διαδραματίζεται στην Αύλη της Αικατερίνης της Μεγάλης. Πρωταγωνιστεί ή Ταλλούλα Μπάνκιντ, που είναι μία άπ' τις τελευταίες «ανάκαλυψες» του Χόλλυγουντ και του Μπρόντγουεϊ.

Η Κολομβία Φίλις γύρισε σε μία εγγυημένη τη ζωή του Σοπέν, και ιδιαίτερα την έρωτική του περιπέτεια με τη Γεωργία Σάνδη. Ο τίτλος του φιλμ είναι: «Ενα τραγούδι που να το θυμάσαι». Πρωταγωνιστούν ο Κόρνελ Ουάιλντ στο ρόλο του Σοπέν, ή Μέρλ Όμπερον στο ρόλο της Γεωργίας Σάνδη και ο Πάβλ Μινότιν στο ρόλο του καθηγητή της μουσικής του Σοπέν. Ο διάσημος Ισπανός πιανίστας Χοσέ Ιτορούμπι παίζει στο πιάνο τη μουσική του Σοπέν που είναι το καλύτερο που έχει να δώσει αυτό το φιλμ. «Όσο για το σενάριο έχει σχεδόν καμία σχέση με την Ιστορική πραγματικότητα και τ' άριστερα γεγονότα της ζωής του Σοπέν και της έρωτικής του ζωής που είναι ή χαρακτηριστική τους είναι

ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

(Συνέχεια από τη σελίδα 9)

ρου, μέσα στη χυδαία πραγματικότητα, από τις βρωμιές ως τ' ασκουπιδιά. Μά ωστόσο, για δώδ ώρες ή ποίηση στάθηκε ή προσευχή κ' ή σωτηρία μας. Στάθηκε τέτοια για όλους έμάς μα ζί.

Ποίηση! Γνώριζα τό μεγαλείο σου, μά έκει τό είδα άληθινά δπως και μίαν από τις μεγαλύτερες άρετές σου: γητεύεις τον πόνο και τη μοναξιά, χύνεις μπάλωσα στις πληγές της άνθρωπότητας άπελπισίας, μακαρίζεις τό θυμό κ' άκόμα ρίχνεις άμα χρειάζεται τό λάδι του μίσους πάνω στη φωτιά της εκδίκησης. Έχω μίλησει άλλοτε πάρα πολύ για τις μωρολογίες της ποιήσής μας για νάχω τό δικαίωμα να χαιρετίσω τό μεγαλείο της. Κι' έχω τό δικαίωμα να ρωτήσω: πως θα μπορούσε τό ποιητικό μεγαλείο να λάμψει μέσα στο κατασκότεινο κελλί άν ή μνήμη μου δεν μπορούσε να κάνει ν' άκουστούν τ ρ α γ ο υ δ ι α, τραγούδια άξια ν' ά μείνουν στή

παρομοιωμένοι άπ' τους σκηνωθές του Χόλλυγουντ με την κλασική τους πιά άσυνείδητα σ' αυτό το ζήτημα.

Σέ μία σειρά διαλέξεων που άργανώνει στο Παρίσι το Γαλλικό Πανεπιστήμιο με το γενικό τίτλο «Πνευματικές Ξεχές», άμέσα στη Γαλλία και το Έξωτερικό, δ κ. Οκτάβ Μερλιέ, διευθυντής της Γαλλικής Άκαδημίας Άθηνων μίλησε για την ένθουσιασμό για την Έλλάδα.

Στο γνωστότατο άμερικανικό περιοδικό «Θάρας» του Μαΐου, δ Έλληνας ήρωας Άλεκος Μινότης γράφει μία μελέτη για το άρχαιο έρωμα έτσι όπως προστάθηκε να το άναείσει το Έθνικό μας Θέατρο πριν άπ' τον πόλεμο. Περιγράφει το ανέβασμα του «Οιδίποδας Τύραννου» του Σοφοκλή, των «Περσών» του Αισχύλου, της «Ηλέκτρας» του Αϊσχύλου, του Ευριπίδη, της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή. Το άρθρο του αναφέρεται δώδ φασαφίες, μία από τους «Πέρσες» και μία από την «Ηλέκτρα».

Στο μεγάλο άμερικανικό περιοδικό «Θάρας» του Μαΐου, δ Έλληνας ήρωας Άλεκος Μινότης γράφει μία μελέτη για το άρχαιο έρωμα έτσι όπως προστάθηκε να το άναείσει το Έθνικό μας Θέατρο πριν άπ' τον πόλεμο. Περιγράφει το ανέβασμα του «Οιδίποδας Τύραννου» του Σοφοκλή, των «Περσών» του Αισχύλου, της «Ηλέκτρας» του Αϊσχύλου, του Ευριπίδη, της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή. Το άρθρο του αναφέρεται δώδ φασαφίες, μία από τους «Πέρσες» και μία από την «Ηλέκτρα».

Στο μεγάλο άμερικανικό περιοδικό «Θάρας» του Μαΐου, δ Έλληνας ήρωας Άλεκος Μινότης γράφει μία μελέτη για το άρχαιο έρωμα έτσι όπως προστάθηκε να το άναείσει το Έθνικό μας Θέατρο πριν άπ' τον πόλεμο. Περιγράφει το ανέβασμα του «Οιδίποδας Τύραννου» του Σοφοκλή, των «Περσών» του Αισχύλου, της «Ηλέκτρας» του Αϊσχύλου, του Ευριπίδη, της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή. Το άρθρο του αναφέρεται δώδ φασαφίες, μία από τους «Πέρσες» και μία από την «Ηλέκτρα».

Στο μεγάλο άμερικανικό περιοδικό «Θάρας» του Μαΐου, δ Έλληνας ήρωας Άλεκος Μινότης γράφει μία μελέτη για το άρχαιο έρωμα έτσι όπως προστάθηκε να το άναείσει το Έθνικό μας Θέατρο πριν άπ' τον πόλεμο. Περιγράφει το ανέβασμα του «Οιδίποδας Τύραννου» του Σοφοκλή, των «Περσών» του Αισχύλου, της «Ηλέκτρας» του Αϊσχύλου, του Ευριπίδη, της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή. Το άρθρο του αναφέρεται δώδ φασαφίες, μία από τους «Πέρσες» και μία από την «Ηλέκτρα».

ΕΠΙΠΕΜΑΤΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ

Η Έταρία Έλληνων Λογοτεχνών ένεργεί για να ίδρύει επαγγελματικό Έπιμελητήριο Λογοτεχνών και Ταμείο συντάξεις για τους άφρωπους των γραμμάτων και της τέχνης.

Όπως τό ζήτημα αυτό ένδιαφέρει δλους τους λογοτεχνες και καλλιτέχνες που έλέκτες συνεργασίας τών Γ. Βάλεσα, Ν. Γιαννού, Γ. Ζερβού, Π. Κολωνά, Ν. Γιαννού, Γ. Καραβία, Κ. Καραβία, Ε. Κορριάτη, Μυρτιάσιος, Κ. Όλμγαίου, Σ. Μαυροβιάνη-Παπαδάκη, Ε. Παπανούσου, Κλ. Παράσχου, Ν. Προεστόπουλου, Μαν. Σκουλούρη, Ι. Μ. Παπαγιωάννου.

Έκυκλοφόρησε τό 25ο φύλλο του δεκαπενθήμερου περιοδικού «Ναυτικά Νέα», με καλλιτεχνική έμφάνιση και ένδιαφέρουσα ποικιλία ύλη. Σημειώνουμε από τα περιεχόμενα τό άναγνωσμα «Ο Μέγας θαλασσοπόρος Μαγγελάνος» του Στ. Τσάβιτς, ή «Απόδοση στη Νορμανδία» ή «Εποποιία της Δουγκέρερας, πλοίαρα κ' έκλεκτη ναυτική φιλολογική ύλη, λεπτομερής εδοσηγογραφία όλων των ναυτικών ζητημάτων κλπ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Από τό έκδοτικό Οίκο Ι. και Π. Ζαχαροπούλου έκκυκλοφόρησε β' έκδοση δώδεκτης μελέτης του άείμνηστου Δημήτρη Γληνού, που πέρασε σαν φωτεινό μετέωρο άνάμεσα από την πνευματική και την κοινωνική μας ζωή, με τον τίτλο: «Μερικοί στοχασμοί για τον Πλάτωνα και τό έργο του».

Κυκλοφόρησε τό 2ο φύλλο του δεκαπενθήμερου περιοδικού μελέτης των προβλημάτων της άνακοδόησης «Ο Άνταρτος», με έπιμελημένη έμφάνιση και έδαφειακές συντάξεις. Το περιοδικό αυτό, με τό ζοτικό θέματα που έέτ ζει, άποικει μία σημαντική συμβολή για την άνασυγκρότηση της χώρας μας.

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

«Ανταρτος» με έπιμελημένη έμφάνιση και έδαφειακές συντάξεις. Το περιοδικό αυτό, με τό ζοτικό θέματα που έέτ ζει, άποικει μία σημαντική συμβολή για την άνασυγκρότηση της χώρας μας.

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

Κυκλοφόρησε ήμερα τό 4ο φύλλο της «Σάτιρας». Το κοινό αυτό σατιρικό περιοδικό, που βελτιώνεται σταθερά φύλλο με φύλλο, περιέχει στο σημερινό του τεύχος μία έξυπνη σατιρική έρευνα άνάμεσα στους πνευματικούς μας άφρωπους, μία χαρακτηριστική πολιτική παράφραση της χρονοτικής έμμετρης παραφροσύνης, μία φαντασία ά κριτικός στην πώλη μας με πρόλογο—παράφραση από τό ποίημα του Α. Παγιάτη, μία πολιτική σατιρική

ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΟΙ ΓΑΛΛΟΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

Από τ' Αγγλικό περιοδικό «Our Time»

Της Νάνσυ ΚΙΟΥΝΑΡΤ

Στις 9 του Σεπτεμβρίου 1944 βγήκε το πρώτο φύλλο του ως τότε παράνομου περιοδικού «Γαλλικά Γράμματα». Στην πρώτη του σελίδα είχε το μανιφέστο της Εθνικής Επιτροπής Συγγραφέων: «Είμαστε τώρα ενωμένοι στη νίκη και τη λευτεριά, όπως και τότε στη λύπη και τη σκλαβιά. Άς μείνουμε ενωμένοι για ν' ανοικοδομήσουμε τη Γαλλία και να τιμωρήσουμε τους προδότες.» Το υπογράφουν 65 συγγραφείς. Άλυσμα τους βρίσκουμε 3 μέλη της Γαλλικής Ακαδημίας: τους Ντυαμέλ, Μωριάκ και Πιόλ Βαλερύ. Βρίσκουμε ακόμα τους: Πιόλ Έλυαρ, Βερκόρ, Ζάν Γκυεννό, Κλώντ Ρουά, Ρενέ Μπλές και τον αφρικανό συγγραφέα Ρενέ Μαράν. Άπ' τις νοτιότερες περιοχές είναι οι: Άραγκον, Μαλρώ, Ζ'λιέν Μπεντά, Ζάν Κασού, Ροζέ Μαρετάν γιό Γκάρ, Λεόν Μονσινιάκ. Σε μία μεγάλη συγκέντρωση είπώθηκαν τά παρα κάτω λόγια, που μάς δείχνουν τις ηθικές βάσεις της Αντίστασης: «Τά όσα μάς ενώνουν είναι πολύ πιό δυνατά άπ' τά όσα μάς χωρίζουν» (Φρανσουά Μωριάκ, διάσημος καθολικός συγγραφέας).

Οι Άραγκόν, Έλυαρ και Βερκόρ είναι οι πιό γνωστοί συγγραφείς του πολέμου στη Γαλλία. Ο Άραγκόν βρισκόταν στα νοτία, ό Έλυαρ στο Παρίσι, και τό Βερκόρ ξέραμε πώς ήταν τό ψευδώνυμο κάποιου ύποθετικού προσώπου. Τώρα μαθαίνουμε πώς είνε ένας σχεδόν άγνωστος νέος, που τ' όνομά του είνε Ντεβίνζ ή Ζάν Μπρυλλέρ.

Ο Άραγκόν γύρισε στο Παρίσι. Τό ποιήμά του «Παρίσι» δημοσιεύτηκε στην πρώτη σελίδα της «Ούμανιτέ» στις 28 του Σεπτεμβρίου 1944 με τόν τίτλο: «Ο Λουί Άραγκόν, ποιητής τών Μακι, τραγούδησε για τήν «Ούμανιτέ».

Ο Άραγκόν κι' ή γυναίκα του Έλσα Τριολέ (κουινιάδα του μεγάλου Ρώσου ποιητή Μαγιακόβσκι) πήγαν πολλές φορές στο Παρίσι κατά τό διάστημα τής κατοχής. Μείναν όμως λίγο. Είχαν στενή έπαφή με τήν Έθνικήν Επιτροπή Συγγραφέων τής Νότιας Ζώνης και με τίς «Έντισιόν ντε μινουί». Σ' αυτές εκδόθηκαν τά έργα «Οι έραστές τής Άθινιόν», τής Τριολέ, «Έγκλημα ενάντια στο πνεύμα», έχοντας για ύπογραφή «Μαρτυρίες μαρτύρων», τό «Μουσείο Κρεβέν», του Άραγκόν, καθώς και τά «33 σονέττα γραμμένα στην παρανομία» του Ζάν Κασού, με πρόλογο του Άραγκόν.

Τό χωριουδάκι του Σαιν Ντανά, όπου ζούσε ό Άραγκόν με τή γυναίκα του, κάηκε άπ' τους Γερμανούς και τους πράχτορές τους. Βιάσαν τίς γυναίκες του, όλοφονήσαν τους άντρες του. Ο Άραγκόν με τή γυναίκα του κατάφεραν νά ξεφύγουν και νά σμίξουν τους Μακι. Δυσ όλόκληρους μήνες εκδίδανε τήν «Le Drome en Attres», έφημερίδα τών Μακι. Πήραν μέρος και στις μάχες που δόθηκαν.

Ο Κλώντ Ρουά, μάς περιγράφει πώς γίνονταν οι εκδόσεις τών Μακι: «Είχαμε τό όπλοπολυβόλο έτοιμο δίπλα στο τυπογραφείο και δουλεύαμε τυπώνοντας τίς εκδόσεις τών Έλευθέρων Σκοπευτών και Γάλλων Άνταρτών, στα στρατιωτικά τυπογραφεία.» Άρκετά έργα τών Άραγκόν, Έλυαρ, Κασού, Βερκόρ, τυπώθηκαν έτσι. Αύτά τά μικρά βιβλιαράκια πουλιόντουσαν πολύ φτηνά, κι' είχαν τεράστια ζήτηση. Όλοι οι Μακιζάρ ήξεραν τό «Μουσείο Κρεβέν» του Άραγκόν και τήν «Έλευθερία» του Έλυαό απόξω.

Ο Πώλ Έλυαρ φρόντιζε τίς παράνομες εκδόσεις. Άσχολόνταν με τό τύπωμα και τό μοίρασμα τους. Άμα κανείς σκεφτεί, πώς ή Γκεσταπό σταματούσε στο δρόμο τόν κάθε διαβάτη που κρατούσε πακέτο, τότε μόνο μπορεί νά καταλάβει πόσο επικίνδυνη δουλειά ήταν αύτή. Ταξίδευε από τή μία Ζώνη στην άλλη, δουλεύοντας σε τόυτο ή εκείνο τό έπαρχιακό τυπογραφείο. Ολόκληρες βδομάδες πέρασε κρυμμένος σ' ένα άσυλο φρενοβλαστών. Αύτός πουήρανε τους στίχους «Λευτεριά, γεννήθηκα για νά σε τραγουδήσω» πηγαίνονταν αύτά τά τέσσερα άτέλειωτα χρόνια τής σκλαβιάς, έχοντας πάνω του άπαγορευμένα έντυπα και χειρόγραφα, άφηφώντας όλους τους κινδύνους.

Ο Ζάν Κασού, συγγραφέας του «Massacres de Paris» με ύπόθεση παρμένη από τήν έποχή τής Κομμούνας, ήταν προπολεμικά ένα από τά ήγετικά πνεύματα του «Οίκου Κουλτούρας» του Παρισίου. Είχε δουλέψει πολύ για τή δημοκρατική Ίσπανία. Τώρα πήρε μέρος στη μάχη για τήν άπελευθέρωση τής Τουλούζης στις 18-19 Αύγουστου 1944. Οι Γερ-

μανοί τόν άφησαν πεταμένο σ' ένα δρόμο, νομίζοντας τον νεκρό. Σάθηκε χάρη σε μιάν έγχείρηση που τούκαναν.

Ο Άντρέ Μαλρώ πολέμησε με τους Μακι. Ήταν άξιωματικός κι' αίχμαλώτισε αρκετά γερμανικά τάκκς. Πληρώθηκε, αίχμαλωτίστηκε άπ' τους Γερμανούς, φυλακίστηκε στην Τουλούζη. Κατάφερε όμως νά δραπέτεψει και ξαναπολέμησε με τους Μακι.

Ο Άντρέ Σαμόν, πολέμησε κι' αύτός με τους Μακι.

Ο Πάμπλο Πικασσό, δούλεψε πολύ στο διάστημα του πολέμου. Δεν έδειξε όμως κανένα άπ' τά έργα του. Με τ' άνοιγμα τής πρώτης χεμερινής έκθεσης στο έλευθερο Παρίσι (άνοιξε στις 6 του Οχτώβρη 1944), ό Πικασσό παρουσίασε 74 πίνακες και 4 γλυπτά. Γνωρίζω τόν καλλιτέχνη. Συνήθιζε νά δουλεύει μοναχικά, κρατώντας πάντα τήν ίσια, άτέλειωτη γραμμή τής τέχνης. Πάντα έλεγε: «μακριά άπ' τήν πολιτική». Τώρα όμως ό Πικασσό, όπως κι' ό καθηγητής Λανζεβέν κι' ό αρχιτέκτονας Φρανσις Ζουρνταίν, βετεράνος αγωνιστής τής Δημοκρατίας, γίνηκαν μέλη του Κ. Κ. τής Γαλλίας.

Ο Πικασσό είνε Ισπανικής καταγωγής, ή ζωγραφική του όμως είνε γαλλική. Είνε ό μεγαλύτερος άπ' τους ζωντανούς ζωγράφους. Τριάντα χρόνια ζει στο Παρίσι. Όταν ρωτήθηκε σχετικά για τήν έγγραφη του στο Κ. Κ. έπε: «Τώρα βρήκα τήν πραγματική μου πατρίδα».

ΜΕΡΙΚΟΙ ΑΠ' ΤΟΥΣ ΝΕΚΡΟΥΣ

Ο Μάξ Ζακόμπ, ένας άπ' τους καλύτερους ποιητές, γνωστός στυλίστας, φυλακίστηκε στα 68 του χρόνια στο στρατόπεδο συγ-

κέντρωσης του Ντρανού, γιατί διέπραξε τό έγκλημα νά γεννηθεί Έθραϊός. Όταν τόν συνέλαβαν στο χωριό του ήταν υγιέστατος. Πέθανε τή στιγμή, που οι Γερμανοί έτοιμάζονταν νά τόν αφήσουν έλευθερο ύστερα από ένέργειες τών φίλων του. Συνελήφθη, λέει, κατά λάθος. «Έπρεπε νά συλληφθούν όρισμένοι Έθραϊοί άπ' αύτήν τήν ένορία. Άνάμεσό τους ήταν κι' ένας με τ' όνομα Ζακόμπ».

Τόν Σαιν Πώλ Ρου, βετεράνο ποιητή, τόν σκότωσαν οι Γερμανοί, άφου βιάσαν μπροστά του τήν κόρη του.

Άκόμα δέν μάθαμε πώς σκότώθηκε ό Βενιαμίν Κρεμιέ, γνωστός κριτικός.

Ο Ζαν Πρεβώ, νέος και εκλεκτός συγγραφέας, ήταν λοχαγός τών Γαλλικών Δυνάμεων Έσωτερικού. Πολέμησε στο Βερκόρ. Τόν σκότωσαν οι Γερμανοί στις 3 Αύγουστου 1944.

Ο Ζάκ Ντεκούρ, συγγραφέας κι' οργανωτής τής Αντίστασης, βασανίστηκε κι' εκτελέστηκε άπ' τήν Γκεσταπό.

ΜΕΡΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΘΕΝΤΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΧΘΡΟ

Ο Σάρλ Μωράς, γνωστός ως διευθυντής τής φασιστικής έφημερίδας «Αξιόν Φρανσαιζ» ύποστήριξε τό Βισύ και τους Ναζί. Συνελήφθη.

Ο Άμπέλ Έρμάν, γνωστός συγγραφέας και μέλος τής Γαλλικής Ακαδημίας. Παύτηκε άπ' τήν Άκαδημία και συνελήφθη.

Ο Ζώρζ Κλώντ, έπιστήμονας, μέλος τής Γαλλικής Άκαδημίας. Παύτηκε και κρατιέται με τήν κατηγορία ότι έφευρε τίς ίπτάμενες μπόμπες και πούλησε τήν έφεύρεσή του στους Γερμανούς.

Ο Ντριέ Λά Ροσέλ, μέλος τής ομάδας τών συρρεαλιστών, φασίστας άπ' τά 1934.

Ο Πιέρ Μπενουά, γνωστός συγγραφέας, φυλακίστηκε.

Ο Ζάν Κοκτώ, μεγάλος θαυμαστής τών Γερμανών στο διάστημα τής κατοχής. Θέλησε νά γράψει άρθρα ύπέρ τής Αντίστασης, τή στιγμή άκριβώς που τό Παρίσι έλευθερωνόταν. Του ύπόδειξαν νά κάσει καλύτερα ήσυχος. Οι Γάλλοι δέν πρόκειται νά ξεχάσουν τόν ύμνο πουήρανε για τόν γλύπτη Άρνο Μπρέκερ.

Τόν Ζάν Ζιονό κατάγγειλε στα «Γαλλικά Γράμματα» ό Τριστάν Τσαρά για τήν τάση του προς ένα νόθο «φιλειρηνισμό» κατά τό διάστημα τής κατοχής, που βοήθησε στην άνοχη τής κατοχής και του Βισύ.

Η Έθνική Έπιτροπή τών Γάλλων Συγγραφέων έφτιαξε έναν κατάλογο από 100 περίπου πρόσωπα, που θεωρεί ως συνεργασθέντες με τόν έχθρό. Σ' αυτούς θ' άπαγορευθεί νά γράφουν στον τύπο. Στους ζωγράφους που συνεργάστηκαν δέν θά έπιτραπεί νά έκβέτουν τά έργα τους.

«ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ»

(Από τό λεύκωμα «Για τή χιλιάκριβη τή Λευτεριά», που κυκλοφόρησε τό Μάη)